

ו"ל פעם בחודש ע"י אגודת "מסדה", לונדון
ואגודת מפיצי שפת עבר וספרותה, ניוירק.

שנה ראשונה. קונטרס יא. נובימבר 1906.

פאָסור

התכן:

מאיר ווירקנסקי	—	כתבים מארץ ישראל, א.
יעקב כהן	—	מרחוק (שיר)
אבויה	—	לפני שואה (המשך)
מקסימובסקי	ש. ב.	לדיוקנו של אחד העם
ר' בנימין	—	עלים I
צ. ז. ויגברג	—	כשאבתי
א. א. לויסצקי	—	במצר
יעקב לרנר	—	מנגינות התהו
י. לוינ	—	אלגיה
א. ציוני	—	בין הערבים

TELEPHONE :
6011, CENTRAL.

TELEGRAPHIC ADDRESS :
"POSREDNIK, LONDON."

BENJAMIN GRAD
TRANSLATOR OF LANGUAGES
AND
RUSSIAN LEGAL EXPERT,
49, Moorgate St., London, E.C.

ספרים, עתונים, מודעות, כרטיסים וכו' וכו' נדפסים בדפוסו של
י. נרודיצקי 48 מייל ענד רויד, איסט
בשפות אנגלית, עברית ויהודית ביופי ובמקח השות.

ה י ו ם . עתון עברי, יומי, יוצא לאור בווארשא.
בהשתתפות טובי סופרי ישראל בזמננו:

ב"היום" נאים מאמרים ראשיים על כל חזיונות החיים הישראליים והכלליים, השקפות מדיניות, מכתבי סופרים מיוהדים בכל הערים הגדולות, כרוניקה עברית וכללית שלמה, כתובה בסגנון קצר, מועט המחזיק את המרוכזה, פוליטונים מקוריים מאת טובי הפוליטוניסטים בעמנו, שירים, רשימות ספרותיות, מאמרי-בקרת, וכלל כל הפרקים אשר בעתונים הגדולים, הכל בסגנון מדויק ומצומצם.

עד כה השתתפו ב"היום" הסופרים האלה: ארענשטיין, מארק, בריינין, ר., ברנפלד, ש. ד"ר, ברון פרוי, ששה, ברכמן, מ., ביאליק, ח. ג., בה-גלותא (פסבר), ברויטשבעקי, מיכה יוסף, ד"ר, המוני (פסבר), ווייסענבערג, א. מ., זאנאראדסקי, י. ח. חרמוני (פסבר), יכנה"ל, כהנוביטש, ליליענבלום, מ. ל., לעווניסקי, א. ל., לעווין אליהו, מרגליו, יחיאל, ג. פ., ספיר, י. ד"ר, עפשטיין, זלמן, פוכמאן, יעקב, פרילוצקי, צבי, פאפירנא, אברהם, יעקב, קנטרוביטש, יהושע, ריווען, אברהם, רוב, נון, מ., ראזענפעלד, יונה, רוזנשטיין, א. ב., רבינוביטש, יעקב, רבינוביץ, א. ז., שפירא, י. ד., שליביצקי, ב., שטיינבערג, יהודה, ועוד, בתוק הרודקציה מוכנים מאמרים ופוליטונים מאת עוד סופרים נודעים לשם.

המערכת הזמינה לה סופרים מיוחדים בכל הכרכים ומרכזי החיים ברוסא, וכלל בורות ח"ל, "היום" נותן לקוראיו הוספות ספרותיות, ההוספה הראשונה הוקדשה לאחד העם, במלאת לו חמשים שנה, כה באו מאמרים מאת: ד"ר, קלוזנר, ר. ב. צעיר, ח. ג. ביאליק, מ. קליינמאן, י. שטיינבערג, ועוד, ומעין יהיה "היום" שיה לכל נפש נקבע עליו מחיר נמוך מאד, היינו: לשנה 5 רובל, לחצי שנה 2,60, לרבע שנה 1,35, לחודש אחד 50 ק', בח"ל: לשנה 8 ר', לחצי שנה 4,50, לרבע שנה 2,50, לחודש אחד 90 קאפ, האדריסא: Verlags-Gesellschaft „JESCHURAT“ für „HAJOM“ Warschau, Panska No. 20.

הוצאת "נסינות".

יצא לאור

בינתים

ספור מאת א. ג. ג. נ. מחיר הספר: 12 קפ. האדריסא: ברוסא:

Издат. „НИСНОТЪ“ С. А. БИХОВСКОМУ.

Варшава, Новоліпне; 25/6.

באמריקה:

G. Haft, c/o D. Uretzky, 529 Taylor St Chicago ill, U.S.A.

באנגליא: האדריסא של "המעורה".

למו"ם הנחה הגונה.

כתבים מאריך-ישראל

א. סיפורי-אומנות

...הצינו את נחר-הטל, המשתרע על כל המישור, והגענו אל הפרדס. השמש, שיצאה צנועה ב"ב מאחורי הרי-ההוד, לכשת פתאם נאותות ותחרוסימה למעלה, הנה היא מפשטת מתאדמה את כמות-הבקר שלה — את שמלת-הכסף. הנה היא מבלבלת את קרניה בהגזל המהיר שעל כל ענף וציץ, ושחולך ופוחת, הולך ומתמשש...

השתרענו בכפופה אחת והבינו ליבשת הטל: תפוחי-החלב כל עוד רגובים הם אינם נקטפים, שונות היו ה"כחות" של כל אחד ואחד: היה מי ששכב פרקן משעיניו גמורות השמימה, מי שישב ישיבת-ערבי בשדרגלים ממוססות מחתיו, — גם הליכה היתה, גם קטירה, והכל התפללו תפלה לוצנית אחת — מי יתן והטל לא ייבש כל היום!

טל בבקר וגשם אחרו הצהרים — זוהי "תוסה" קבועה לשוחות העובדים בפרדס, כל אחד משקיע בזה את מיטב-הרדיו ומבחר-הלצותיו, בזה מתגלה היכולת, מתחנכים הכשרונות... נצלהים "מומחים" לבדק את הרומב, מתהלח חליטת-דברים בין הקאפאים והסבלים, הראשונים מתחילים בהשחות-מזכרותיהם, האחרונים — מלשוש-לשונותיהם, את ויטו כבר קנה כל אחד באכילת תפוחי-זהב אחרים...

— הנני יושב לרוסיה, — הפסיק אחד את השיחה הבנלית בכשורה בפתקת זו — קבלתי כסף להוצאת דרכי; חטא-בריותי מהצבא יבושר; ניהנה קונסטנטיניה!

זה היה צעיר מבהמה, והפאסנויים, על שפתיו היה מרחף תמיד איזה חיוך, שהיה מעור את פניו ועוכר את עיניו, ושערותיו, שהיו חסרות כל-צבע, שללו ממנו את מפת-האצילות האחרונה של עצם-אלהים...

אחרים מבני-בריותו תקעו לו מחרה מתוך קריאת "הצח" את כפיהם, המאושר! גם כסף, גם שיבה לרוסיה היקרה! השאר, שכבר הורגלו בדברים אלו, שמעו חריצת-זו בשיוון-נפש גמור, סבלי שים לב גם להמעטת המעלבת, רק אחד מהם העיר:

— ואת השיות הנדרות, אלה בנות האכזרים התמימות, על מי תושב? — והספסל הארוך הקבוע לתכלית זו — מפנה מעתה חודו בלילות? — חיוסף שני, אותו מאושר צחק צחקו של הנאה, נח-רוח הדיוטית התבטאה בכל יצורי-פניו, שהפעם כמו התרחבו יותר ויותר... נאמרו עוד הלצות אחרות באותה תוסה מזגזגת, עוד שאותו גבור נשמה כולו. נהעוררה שיתה אדות הקונסטנטיניה ביחס אל הציונות: התריות מזה יזי האחרונה אם תפסיד?

— הרפפוק, הטנאים! — והי הקריאה הנעוררת לעבדות, הצהרים כבר הגיע, והר-הכסף שעל העלים דעך כלו, כמנין "קטפים", כל אחד וטנא בידו, הלכו לאחד משבילי הפרדס, אחריהם הלכו כשני "טנונים" סבלים, וזג לרפפוק, וזג לרפפוק, — יעמד הווג הראשון! — באנו למקום הקטופה, דחקנו את הרפפוקים בין האילנות, התחילת העבודה, בתולים,

כ, שטן עצמו, התגפלו ה"קטפים" על התפוחים ובמהירות הרוח עברו מעץ לעץ, נראו הם משם כ"חוטפי-הילדים" הירועים...

נתמלאו הטנאים, ותיכף הוחלפו באחרים ריקים. התחילה התחלוכה, היינו רתומים אל הרספק במנבות המופשלות על שכמנו שבקצותיהן עשויות עניבה בשביל ידות-הרספק, השתדלנו ללכת בקומה זקופה, בשמרנו את הנתיב הסליל ובהסתיענו גם בכפות ידינו. לפני כל ענף וענף החוסם את דרכנו היינו מרכינים ראש ותיכף היינו מזדקפים כהאילנות עצמם, והיינו נוהרים מהפנע בעצי האתרוג והלימון, שבמחשיהם הרבים הם מזיבים דם, והלכנו, הלך והלך, הרך והלך, ודרך-הלכנו היינו קוטפים לנו את המוזהבים שבתפוחים והמובחרים שבהם, עד שבאנו לאסם-התפוחים, מקום נצלו מרסקינו המלאים והכבדים, ככה חזרנו חלילה, ובחזרה — פגישת בוזג אחד, במשנהו, בשלישי, קריצות-עין, רמזי-צחוק, הצאי-דברים, קטעי-תדרודים, נגיעות-יד... טנאים אחרים כבר עומדים ומחכים כשהם גרושים בהכרעה גדולה... הכרזות על טנאים ריקים משמיעות הד עד אחורי הפרדס... הסבלים מתלופים את הריקים במלאים, הפקחים שבהם מזדריים לעשות משנים גדושים — ארבעה, הליצנים מרעמים את הקטפים, שרואים במלאכתם לא אומנות אלא אומנות... מצטין ביה צעיר אחד, שהקרת שולטת בו בבית וההומר — בשדה, אין סופל מחצי-לשונו, הנהו מסובב ברגעים הפנויים על כל אלה, "בעלי-היחש" ושם עין בתפוחיהם, אם לא נפגמו במזדוניהם, אם עוקצם נגדע כל צרכו, ואוי לזה שנתפש באיוו ח קלה, ממחרים בשמחה, בהדור, בצחוק, עוד היום גדול עוד יש עבודה לחמש שעות, אעפ"כ כבר קובעים וכן מתי להתחיל ב"שערי שמים פתח" — המנגינה שהיתה משתמעת ברצון והתפעלות כדי להזכיר את האדון על ההליכה הביתה...

בא בעל-הפרדס, מטבעו עליו, מבקש להתבדה יחד עם הצעירים-הפועלים ומשתדל לכבש את אדנותו, בא הפעם עצוב, ובדאגה מסותרת הכיט בלי-מטרה, אח"כ הוציא מכיסו קטע-גליון וקרא:

...ניתנה קונסטנטינוביה ברוסיה... ואותו יום היה כלו חג לעם הרוסים... זבחו וטבחו יהודים בכל המקומות... נקרו עינים, פוצצו גלגלות, שרפו חיים... כאן ותמן, תמן וכאן — ככל עיר שיהודי נחת — נשים ועלמות — נשמאו ונדרקו... מעוברות — נסדק בטנן... עוללים נפצו אל מרצפות-הרחובות...

שירה עתיקה מאד,

ונעמד רגע נדהמים, הפנים הביעו פחד, צבעם השתנה, בהרבה ידיים קשקשו המזמורות, וילידי-הארץ התפרצו ב"אוי זאביו"... התנפלו על קטעי-העתון, בקשו לקרא בין-השיטין — השורות עצמן ספרו איזו גוראות שהמה אינו תופסם...

באה הפסקה קטנה בעבודה. קטע העתון נקרא כמה פעמים עד שנמנע ביד, אלהים! כמה אכזריות, כמה שדיות, כמה אי-טבעיות!

כל מיני מיתות וכל מיני יסורים ועל כולם — בנות-ישראל המחוללות... מחוללות מבלי גם למות, מחוללות — ומקומות דורות לשדיר-שחת... זהו רעיון אכזרי... ושם יש אב ואם, ושם, ושם, ושם — אחיות: אחת, שתיים, שלש, ארבע...

אי אפשר לתפס ברשמי-הפנים השונים את הרשם והפתאמי, אי אפשר לבנוי לדפיקות לבם... כשאני לעצמי היה לבי קר כשרג-הלבנון ולא-ימרגיש כסלעי-ההרים...

האם לא קרה כזה, האם לא ידענו זה? — הלב קפוא, הרם קרוש, כמה שוררת שלווה עמוקה, עוד הרבה נחלי-דם, עוד הרבה קבי-מת, עוד הרבה ערמות של עצמות...

נתהרשה העבודה, נעשתה היא בדממת-אבלות. היום נמשך כמנהגו, נצחיות! הליכה וחזרה, הליכה וחזרה — אין סוף להליכה זו וכאילו אין מטרה לה, לרגעים נשאות העינים השמימה ומשערות את השעה ע"פ מעמד-השמש, אלמלי כבר ירדה מעט, עוד מעט! והשמש כאילו אינה משגחת כלל בכל האבלות ובכל הנשמות הרצוצות, היא זורחת, מחממת, מזהבת, גם כל הסביבה כמו מכחשת את מציאותן.

הנתיב הסלול אברנו, ותעינו בין האילנות מרובי-הענפים ומסובלי-התפוח, הענפים מצליפים בפניך, התפוחים מכים בראשך, העלים באים לתוך נחיריך, הננו עולים גבנויות, יורדים גומות — והברכים פקו, השמש מכה על הקדקד, הכתנת והמכנסים רטובים מוצה, נאחזים באיזה זמורה ונקרעים — סימני-אבלות.

החבורה מתעוררת מעט-מעט ומשתדלת לכאר את הדבר ולשער בכמה פנים, ונשמעת גם אנחה כבושה —

— שוב להכות פה עד שישקט ברוסיה, עבד בפרס, עדר בארמה — אין סוף לדבר... אבל אי אפשר עתה לנסע לרוסיה...
הואפסנו האמלל!

כשנמרתי את עבודתי באותו יום לא הלכתי ישר הביתה, אמרתי לועזע את הלב המאובן בהליכה תכופה. ושקוע באיוו מחשבות מרוסקות וסתמיות לא הרגשתי שרגלי חובלוני אל הפוסטה בביכול...

אולם-ה"פוסטה", שמה של ד' על ה', היה כבר מלא אנשים ונשים, עמדו דחוקים וצפופים זה בזה עד אמות אחדות מאחורי-הדלת, חכו להובלת-הפוסטה, היום באה אניה מרוסיה אחרי הפסקה של כמה שבועות... האויר נורא — עד לחניקה, ואנחות-גברים ויללות-נשים נשמעות בתכיפות מבית ומבחוץ.

— הסבה הולכת!

נשתררה דומיה, נתפנה לה דרך, והפעם לא התלוצצו בה ע"פ המנהג הקבוע, זו היא בעלת-הפוסטה במושבה, פרקה מעליה את שק-הקורספנדנציה ונאנחה אנחה כפולה, אישה הסב שם על עינו שפופרת של שוען, ומתכוונן לקרא את האדריסאות, השפן מתהל בו תמיד וממציא לו את המעטפות הפוכות ממעלה למטה, הוא מבקש לקרא עד שמרגיש בשניאתו, אחד הצעירים מעיר אותו: „אפכא מסתברא", קוצר הרוח גדול; התלונה, מתחלה רישית, מתגברת, הוקן מתחיל מתרעם ומקלל את כל כותבי-האדריסאות: בשניאותיהם הנסות ובכתב-ידם העקום הם מטרידים אותו.

נפרעה הדומיה, מתכבים נחמפים ונפתחים במהירות, מתחלת חליפת-דברים בין האחד ובין חברו, כלבול-שפה, קטעי-דברים, שיחות מרוסקות...

— וי, וי, היהודים ברוסיה סופם לכדיה גמורה...
— אה, ממשפחתי מרוסיה לא קבלתי גם היום מכתב — הלב מהסס — אל תפתח פה לשטן...

— מי יודע — בחיים הם שם, או מתים —

הכל בשל אלה השקצים, הסיציליאטים-הסיציוניסטים... בעבורם, ימח שמהם, באה כל הצרה הזאת...

— והמה עוד, באו הנה להאבידנו ולהשמידנו!

— הייתי אומר אני, שלא צריך כלל להספיד את ההרוגים—הרי רובם רשעים נפלו!

— כולי-האץ, הביבי, לא! והרי גם הרבה צדיקים נפלו במקרה.

— צריך גם להכריז צום ול"קבץ" בסף בשביל נגועי-הפרעות—

— ר' יהודי, שמא תקחני מהר לעבודה, — שואל אחד מאלה שבאו אותו יום באניה.

— הנח לי, הנח לי, דוהה אותו הלה בתנועת-יד ומצטרף לחבורה אחרת...

שמימי משם, העיק והכביר על הלב, צמאתי מעט רוח, מעט אויר, השתדלתי לשכת

כל מה ששמעתי עתה, חשבתי בלי מטרה...

הדביקני צעיר אחד, מ-השיה בעל-מלאכה ברוסיה והשתקע פה זה כשלוש שנים.

הוא שכיר-יום, בעל לאשה ואב לבנים — אבל עשיר בדמיונות, ארץ-ישראל היא נשמת

אפו, עצם חייו, כלו תקוה וחיים, עבשיו קבל מכתב מחותנו, ובקש ממני להקריאו לפניו מהרה.

קראתי: ימים טובים מגיעים ברוסיה, קונסטנטינופול תהיה, או תעזב את פלשתינא

ותבא אלינו!

פני הצעיר חורו כחשכת בין השמשות, כנשך-נחש קפץ ממקומו וסנק את אגרופו.

בעיניו ראה את העוני בהומל — זכר את המחזות ונרתע אחורנית, הדליק נפרור והעלה

עליו את המכתב, וכשנחה מעט דעתו התחיל מתהנן אלי, שאכתב בשבילו מכתב לה, זקן

שוטה" שלו שידקרהו עד התומש.

אשתו נסתה להגן על אביו, אבל מיד נשתתקה —

עובתי את המושבה: טיילתי יחירי בדרך העולה ליפו, המרחב גדול, ונעים להביט

השמימה, שאינם יורעים את הצער העולמי... דמרומיר-ערב, חכליליות ואדמוניות נושקות

זו את זו, ובני-האדם מביטים על-זה בפה פעור, זה יופי אלהי ומשחק של הקב"ה —

מתפלספים הם, והלב מתחיל מתרפק ומתגעגע על טמירות ונסתרות.

קול-אנשים הגיע לאוזני, נפגעתי בחבורת-צעירים שהלכו מיפו למושבה, היו ביניהם

גם "חדשים" אחרים, גם מכרים מכבר, נפתחתי עמם, דברו אדות עניני-היום, אדות

ממלכת-העתיד.

והדבור הרוסי מועזע את האויר השקט והשלו של ארץ-ישראל, ההרמוניה המורחית

כאילו נפגמת מזה, הלב מתכוץ, הנפש סולדת, דוברי-העברית המעטים בטלו ברובם של

הרוסיים...

עמיהם הולך גם בן סופר עברי ירוע שבא הנח ומשפחתו, אותו בן, גבוה וחזק,

מצטין בהכרה רוסית שברוסית — חזקה, חריפה, מגושמה... הלב התחיל מתנועע, הנפש —

סובלת, הרוסיות, הרוסיות — הרי היא שוטפת כל הארץ, הרי מושמת היא בפי ילדיו

לדורי-דורות...

הנך עושה חשבון... אותם המורים העברים ובתייהם, אותם הסופרים, והסוחרים,

והמלמדים, והסוציאליים, והציונים — כלם שפה אחת להם, השפה הרוסית, היא גם שפת

הילדים, הילדות, והתגנקות שנולדו בארץ, היא שפה מורשת להם, שפה לדורות... שם

וובתים אותנו, שותפים, הילים — כאן אנחנו עושים להם קולוניות, שם דוחקים אותנו

לתוך איזה כלוב צר — כאן אנחנו כובשים להם ארץ שלמה... ארץ שהשפה המדוברת

בה תהא רוסית, אך רוסית... הננו חוזרים על מעשי אבותינו בצאתם מספרד...

ואין אותו בן-סופר פוסק מדבר, התרגשות עצבי עלתה למעלה ראש, סבלנותי פקעה,

שכחתי את כל הנמוסיות וקראתי — אבל, חדל לפשטם בהרוסיות שלך!

רמוגני עצבי, קולי לא נשמע מהשפה ולחזק... ראשי סחרחר... דומה כאילו נצבת

הוא בכל רגע בצבת... חשבתי — עוד רגע ואני מתעלף. כונתי לרגע שהם התרחקו

ממני והתנפלתי על הארץ. חבקתי בחוקה ובהתרגשות את האדמה, התרפקתי עליה ודבקתי בה, עיני קמו, כלבי עמדה דמעה כבדה, חפצתי לפלש אותה דרך גרוני — ולא יכולתי... או פרנסתי כרג על היבשה, הכיתי בצדי את האדמה אחת ושתיים, בקללי אותה קללה נמרצת... ארורה את שהנך משוללת-כח למשך אליך אפילו את הנדבאים מבתיהם למרות יפך הנצח... ארורה את שאת מושבת ברשת-הקסמים רק את הבנים המאושרים של עומים אחרים... אָרור הוא עם-הנבל, שלכאורה אין לו עוד כל זכות-הקיום בעולם... ארורים אנשי-הרוח שלו המפירים אפילו בארץ את הקולטורה הרוסית... עם נבל הולך ליהרג... הוא מפקיר את נשיו ואת בנותיו, בקור-לב הסכון להביט על חלול-כבודו, הוא מתרחק לתיאבון באמבטי-הדם שעושים לו יום-יום... לעומת-זה הוא חס על טפת-זעה בשביל ארץ חמדתו, בשביל קיום-כבודו, בשביל טהר-נפשו... לעומת זה הוא בוחר לדבר בשפה שמקללים אותו בה בכל הקללות היפות, רק לא לדבר בשפת-עצמו —

...שכבתי כבול-עץ, השמש הסתתרה זה כבר, אור היום נכחד כלו מבלי להתחלף באור הלבנה. החשכה הלכה וגדלה מדק לדק, האילנות אבדו את צלם, מסביב — מנוחה עולמית ושלוח דמונית, נדם האויר ושתקו האילנות, סוס רתום בעגלה עמד על מקומו ועצר נשימתו, אורחת-גמלים קבלה צורה של צללי-לילה לא-מתנועעים, רבא-רבאות הככבים שממלל הביטו במנוחה לתחת, וכמו האוינו מבלי-יגוד, שורת-הבתים, שנראתה מרחוק, כמו צללה בדומיה, הנרות המתנוצצים מבעד חלונותיהם לא גלו כל תנועה, הכל היה כמו חטוב — מחוסר-תנועה ומלא-חיים, מסורבל בדומיה ומגולה בכל הקסמים, מואר מהככבים ולוטה בחשכת-הערב הכחלחלה, והכל כמו חבוק באהבה רבה ובסודיות נצחית כורעות-השמים הרחבים לאין קץ וחנשגבים לאין תכלית —

קפץ שועל מאחד הכרמים ובמהירות גדולה נעלם בין השיחים... ואני — אחזתי רעדה, ונדחקתי, ונדחקתי אל האדמה... הוספתי להקשיב שפת-הדומיה — ...הרגשתי נגיעת-יד בצדי, והאונתי קול קורא את שמי: אחד מחבירי מצאני שוכב ועוררני מתנומות-חושי, הוא הדליק גפרור אחרי גפרור לעשן את סיגרתו, ולאור-חור זה ראיתי את פניו והנם לקיים מאד, את עיניו והנן זועמות מאד, ונכרת היתה השתדלותו למשל ברוחו ולשמר את המנוחה בתו-פניו,

זה היה רעי משביקן, מפורסם הוא בברהנותו ובעליצותו, מצטין הוא בשירתו ובזמרתו, בן-עשירים הוא, וברח מהם בשביל לנסע אל הארץ, "קרוע, בלוי", מתענה ברעב וביתר הענווים — בשביל זה יפל עליו לבו? מתוך זה יפחת אומץ-לב? קל הוא כצפור, מחוסר-ראגה כצפור, מזמר תמיד כצפור,

שאלתי, אם קבל מכתב מהוריו, וקבלתי תשובת חיובית, אחרי הפסקה קצרה הקריא כמה שזכר על-פה מאותו מכתב. שמעתי את הדברים: "שובה, בני, שובה! למה לך לגוד בארץ נכריה — לארצנו בא! לא בפלשתינא תמצא אושר, אמנם רעה העת בארצנו מאד, אבל זה רק לפי-שעה, תיכף תבוא עת-הזהר" —

את הכתוב להלן לא שמעתי עוד, מכמי נמשכו אחרי איזו ככבים קטנטנים שבשמים, ואוני הקשיכו איזה ומוזם-דברים של דורות חולפים ומאצרות רחוקות, מבלי הבחין בין מלה למלה. ורפרף על פני אָוני קול-נשימתו של חברי, ששכב פרקדן והביט השמימה כשפיו פתוח וכשמבטו מבקש איזה דבר ממעל, והאמנתי לשמע קללה חשאית שהתפרצה מפיו כלפי אביו... והוספנו להביט השמימה — כל אחד על כבדו שמצא.

מאיר וילקנסקי

יפן

מרחוק.

חלילה שוקט. ישנים כל הפרחים.
 ישנים הפוכבים. ישנים המלאכים.
 גם אלהים גם שנתו — אל תעירוהו!
 מי בא חרישי? גלי רוח רבים.
 בהמון נענעים נובעים. נובעים ואינם נובעים
 על פני אינם אומרים כלום — ונמוגים..
 רק מיתרי לבי חרש בי יזועו —
 אני כל לבי אל צפורי במרחקים.

הו, צפור פראית. נפשי במרחקים!
 האם לא תשמעי. האם לא תשמעי
 את רעד מיתרי לבי בי.
 מאפסי המחשבים?
 האם לא יענו מיתרי לבך את.
 גם מיתרי לבך את.
 ברטט כל-שחוא. בצליל כמעט.
 על מיתרי לבי בי החומים.
 אליך חומים למרחקים?
 הך לבותינו דומים ככת. דומים..
 ושוקט הוא חלילה. שוקט עד לנשיה.
 ומהורים הם וצלולים ורמי הדמיה.
 במיתרי לבותינו — צלולים פה ודקים..
 יעקב כחן. דרן.

לפני שואה

מחזות בשלש מערכות מהעבר הקרוב.
מאת י. אבויה.

מערכה ב.

חדר-האכל בבית-רבי מאיר.

חדר מרווח, מימין מזנון. שתי דלתות זו בצד זו : אחת למסדרון, ואחת לחדר הרב, באמצע הכותל מאחורי הבמה דלת לאולם, סמוך לה תנור של רעיפי-חמר, מעבר השני על הכותל דבוק. לוח שנתי דפוס וילנא, ולוח מצויר מירושלים, משמאל שני חלונות, ספה ארוכה, שלחן ומסביבו כסאות, בפנה שלחן קטן, הרהיטים קצת ישנים ופשוטים, הכתלים מסוידים, ולמעלה זר צר, מעל דלת המסדרון אמה על אמה חלק, מעל ה"לוחות" אורלוגין, ליל שבת, השלחן מכוסה במפה לבנה, על השלחן שבפנה עומדת טבורטה, מכוסה במפה מרוקמת קטנה, ועליה פמוטי כפת-ורשא, ולפניהם עשישית, הנרות מודלקים, טעל אמצע התקרה תלויה "מנורת ברק" גדולה.

בחדר זרוע איר.

רבי מאיר ובני ביתו מסובין אל השלחן.

נחמיה (נושאת כסא ורוצה להעמידו סמוך לרבי מאיר). אל נא באפך, אבא, אעמיד את הכסא כאן, אני אוהבת תמיד לשבת סמוכה אצל אבא ואמא (נשענת על גב הכסא) עתה אני יושבת ב"היסבה", כבשעת הסדר, ממש ככתב-מלכה.

רבי מאיר (כבדיות הדעת). סגולה טובה יש ל"קליפה" זו, מנרשים אותה, מנרשים, והיא מתקרבת.

נחמה (מתרפקת על אמה). אמא טובה מאבא, היא נותנת לי לנשקה (מנשקתה) ואבא מעמיד פנים, כאילו אינו רוצה בזה. אבל (מנענעת באצבעה על הוטמה). אני יודעת. לא רצה בכ"ו שאסע מכאן ורוצה הוא שאשב על ידו (מתקרבת). כך, כך (מסתמכת ומשלבת את ידיה על לבה). באמא, הכל מסובין כבשעת הסדר, לשנה הבאה בירושלים!

רבי מאיר (בניחותא). גמול-מחלב זה ג"כ מדבר ע"ד ירושלים. הלא גם "שכל" קנתה!

חיים, כאן מקום לאמא להעיר: "הקטנים קולטים את אשר הנדולים פולטים"!

שרה. (בתרעומת מעושה). חכם שלי, גם הוא כבר מתבדה על אמא. נחמה (בהתלהבות). רחל, אחרי שתי שנים, באיוו מחלקה אהיה כבר?

ר ח ל . אם תמעטי לפטפט, ותרבי ללמוד —
נ ח מ ה (בקוצר-רוח). נו, נו, "מוסר" כבר. אבל היודעים אתם,
ילדים, אודות מה הרהרתי ? ...

ח י י ס . ע"ד איזו שמותים, כמובן.
נ ח מ ה . לאו דוקא, חשבתי : האם אוכל לנסע לארץ ישראל אחרי
שתי שנים, כאשר שמואל "יגמור". כן, אז הלא כבר יגמור, ויהיה "לחיים" !
נו — שמותים ? מילא, אגמור שם בית-הספר, אם לא תספיק לי העת לגמור
פה. הן עברית אני מדברת, רק ההברה בארץ-ישראל אחרת. לזה כבר —
ר ב י מ א י ר (נכנס לחדר דבורה). ולהוצאות-הדרך כבר יש לך ? ...
נ ח מ ה (בבטחה). כבר ימצא כסף. שמואל ישתכר. יבנה שם
בית-חרשת. גם רחל תשתכר, תהיה מורה. גם ברכה ונחום בני-הדוד
גומרים. גם אבא ואמא יסעו. (מוחאה כף). אבא יהיה שם רב. ילדים, נשיר
כלנו "בנעורינו ובזקונינו נלך !" הוי, כלנו, בקול !

נחמה וחיים שרים השיר "בנעורינו ובזקונינו"
ר ב י מ א י ר (בבת צחוק). הכל היא מקבלת על עצמה. אתמול
היתה כל היום בגן, ואמרה כי חפצה להיות אכרה. והיום כבר—חן. אושנות
החונות יאה לה באמת...

נ ח מ ה (מתלהבת). מבינה אני, מבינה : החונים כסילים. רמו... אבל
כמעט שיכלתי לשכח. בקשה קמנה יש לי אליכם, ילדים ! אך כמטותא
לשמע בקולי, בלי טענות ומענות.

ח י י ס (בהתבדחות). שגעון חדש, כנראה, רק בלי הקדמות.
נ ח מ ה (קמה ממקומה, רצה לפתח האולם, נכנסת, סוגרת למחצה הדלת,
וקוראה בנגון) יעמר החתן חיים, יעמר הכלה רחל ! בלי שהיות, מדוע
הנכם עומרים כגולמים ? באו ואיראכם דבר יפה.

ח י י ס . הנתן א"ע לשחוק בידי השובבה ? מילא נותר על שלנו, ננסה.
חיים ורחל קמים ממקומותיהם והולכים במשיכת כתפים לפתח האולם, הדלת נסגרת
אחריהם.

ש ר ה . עולם הפוך. הקמנים מוליכים את הגדולים.
בחרר רגעים אחדים דומיה, מבטי רבי מאיר ואשתו מכונים כלפי הדלת, נשמעה
התלחשות, נחמה רצה בראש, חיים אחריה,

ח י י ס . זוהי שובבה !
נ ח מ ה (יושבת על מקומה שלובת-זרוע). אמרתי, כי יפה יהיה, חפצתי
לצייר בדמיוני לילה-השבת, כאשר גם חיים, גם אני נסע להתלמד, ואבא
ואמא ישבו לברם אל השלחן. והמקום הזה פנוי, והמקום הזה פנוי (מראה
בידה על המקומות). ומד-רים רק אבא ואמא, ובחרר דממה, ועכשיו באה

המחשבה בלבי לקרא אתכם החדרה, להציץ מבין סדק הדלת ולראות, איך אבא ואמא בלבר יושבים ומשתוחחים, רק אבא ואמא. האין זה יפה, ילדים? ש ר ה (ברוגזה קלה). נחת-רוח לראות! במה הפתיה מוצאה תענוג, שבתי ומועדני. הלב רק נמוג מפחד ודאגה...

ר ח ל, (בנופח לנחמה). פמפמנית! פתחון-פה רק דרוש. עתה יתחילו הפזמונות.

ר ב י מ א י ר (נגש אל הלוח הדבוק אל הכותל וקורא). ע"פ האופקים אפשר למצא שקיעת-החמה במקום ישיבתו של שמואל? הכבר שם אחרי קבלת-שבת? ...

ש ר ה. מה לדבר. כאשר סובלים בשביל התורה, יש תנחומין למצער. אבל בשביל התורות שלכם? אלמלי לומדים למצער מתוך רחבה. אני לא נגררתי מעולם אחרי עושר. אבל יש המוצאים בזה מעם. מילא, יצר-הרע. התורה היא הכל, גם עושר, גם כבוד, כמו שכתוב במשלי, ועכשיו צרה כפולה ומכופלה. לעזוב את התורה, ועוד לסבל...

ה ב י מ א י ר. והם הן מוצאים בזה עוד תכלית. בימי חלדי כבר ראיתי מתחכמים רעבים, ומפשים עולים על... הבטחון חסר... העיקר שהשכל-הישר מתהפך אצלם. אפילו שמואל, שהוא פקח במילי דעלמא, כשנוגעים בעניניו. מדבר הוא דברי-הבאי, ועושה מעשי-נעורות. ואיזה מנהיג היה יכול להיות! ...

ח י ים (בשובבות). אני רואה כאן הקדמה גדולה לדרשה. אנכי יודע אותה בעל-פה. מוטב שנשיר ילדים. נו, למה אתם מחשים? "זמרו ילדים, שירו רננו — נשמי הדרשית ברכה יתנו!" שירו מה שתשירו, ובלבד לשיר! רגעים אחדים הם שרים פסוקים מומירות ומשירי ציון, במסדרון הבית נשמעים צעדים מתקרבים; חיים פוסק משירו.

ח י ים. צעדים נשמעים. שלמה זלמן בודאי כבר בא. משיכרנפש לי (יוצא את רחל ונחמה מהחדר).

מחזה ב.

נפתחת הדלת. נכנס מרדכי זוסל, בעל זקן מרובע רחב, כרפני, לבוש אדרת ארוכה, מרוכסה בכל כפתוריה, תבוס צילנדר רחב, צועד פסיעות מדודות בחשיבות, פניו מפיקים ההתכה-הדעת.

מרדכי זוסל. שבתא מבא! אצלכם כבר אחרי הסעודה?

מאולם נשמעים קולות שרים: "עוד לא אבדה תקותנו!"

מרדכי זוסל. ה"בת-זקונים" שלכם כבר מתגרה בי להכעיסני. הדור הצעיר. אין מוראם של הזקנים עליהם. מחר יהיה בודאי עכוב-הקריאה. מכונות חדשות, מכשירי-הכתיב הם רוצים. מוכן, יש צורך. אבל

הכובעים המשוניים למה? ומסיתים הם את ההמון, ה"שקצים", וגם הציונים על ידם. ואנכי אמרתי, כי הדבר יניע לידי כך. שמואל שלכם בוראי בחור טוב ומצוין, אבל שמינית שבשמינית נאיה הן צריכה להיות. והוא עניו יותר מדאי: בקיץ העבר עשה את החברות שלו, והתהלך את כלם כאת אחד מבעל-רבותי העיר החשובים, ועתה הרימו ראש. כאילו לית דינא ולית דין. על הרב כבר להכנס בעובי הקורה. תהלה לאל, עוד דבריו נשמעים. כן, קושיה חמורה יש לי בפרשת השבוע (ממשש בכיסוני) משקפי שכחתי. משקפי הרבי, כמדומני, ג"כ הולמים לי...

מחזה נ.

הרלת נפתחת, נכנס שלמה זלמן, חבוש מצנפת שער, שמוטה קצת הצדה, פוסע פסיקות גסות ובמחאות, כאילו דופק במגפיו הכבדים את הרצפה, משאיר בעקבותיו כתמי רפש.

שלמה זלמן. נא, נא, השמעתם? מעשה יפה.

רבי מאיר. רבי שלמה זלמן מביא עלינו את החורף.

שלמה זלמן. (צועד להתנור, מפשיל כנפי חלוקו, מתחמם כשהוא עומד בגבו לצד התנור) כמה בוער התנור. חיות אצלכם. בחוץ קר, והעצים מתיקרים, נא, נא — השמעתם?

מרדכי זוסל. (בבדיחות גאותנית) "ספירי נפלאות", כבר.

שלמה זלמן. (כאינו שומע) נא, נא — ה"שובתים" ימח שמם...

מרדכי זוסל. שוב השובתים?

שלמה זלמן. (בכעש) מעולם לא יתן לגמר. איוה טבע משונה

להכנס בדבריו של חברו.

מרדכי זוסל. נו, נו.

שלמה זלמן. חפצו לעשות בשבת העבר מיול בסירה. דוקא

בשבת, ימח שמם. עתה מטיילים הם עם הדגים.

מרדכי זוסל. כיצד עם הדגים?

שלמה זלמן: כך לשונם שר בני-אדם. כנופיה שלמה נסעה-

נתקלה הסירה ברפסודה, ונהפכה, "התכשיטים" צללו במים אדירים...

נסעו לאספה שלהם, גם להם, ימח שמם, אספות.

רבי מאיר. (באנחה) גם בשנה העברה קרה כזה. דור שבהפקרא

ניחא לו. אין מוראו של שמים...

שלמה זלמן. אלמלי הייתי רב, לא הייתי מכניסם כלל לקבר

ישראל. מאחורי הגדר מעט עוד. אבל הרבי עומד המיר על צדו. למשל,

הדין-תורה, הלא גם בניו...

רבי מאיר. (מפסיק) הוא אמרתי כבר, כי „שלחן-ערוך“ חדש לא
אחבר בשבילו...

שלמה זלמן. ואם הדיונים יעלו את התכשיטים במכמר, תהיה
עבודה, כבשנה העברה. עדיין לא נמצאה „המציאה“. חברה קדישא
תתעשר. תוכל לשמת, רבי מרדכי זוסל. הם זה „ציוניסטלאך“ חברותא
אחת. ולפנים הוציאו עוד ממני ארבעים קאפ. ואני לא הייתי מכניסם
לקבר-ישראל...

רבי מאיר. מתוך כעש בא תמיד רבי שלמה זלמן למעות. צריך
רשאל את בני...

שלמה זלמן. וכסבור הרב, שהם יגידו לו את האמת. „בעלי-
הדברים“ אינם יכולים לרמות אותו. ה„יח-שמוניק“ שלי יוצא מן הכלל.
אפילו שלמה המלך היה מרמה. אבל הבנים חכמים מאבותיהם.
מרדכי זוסל. הקרא רבי את ה„פלאס“? כל הדבר מעשי-גערות,
ותו לא.

רבי מאיר. הבטחון של שמואל שלי והביטול שלכם עומדים על
משקל אחד בעיני. הוא לא יתן להרהר אחרי ה„אמונה“ שלי, ואתם סתם
מבטלים. בכל אופן, גדולים בתורה ובמילי דעלמא מטפלים בזה.
מרדכי זוסל. אבל ב„הפלאס“—

מפתח האולם נשמע קול חיים כתפרץ בחוק וקריאות: „חא, חא! הפלא! ספר
חסידים“ חדש! מרדכי זוסל קם ממקומו, נגש לחיים, תופשו בידו וסוּטרו על חוטמו,
ומכניסו להבית על כרחו.

חיים. (מתאמץ להשתמט) הניחו, הניחו. צביטה בשבת אסורה. צבע.
אב-מלאכה.

מרדכי זוסל. (אינו מרפה ממנו) הגם אתה היית בין המשווררים,
כאשר נכנסתי? מה „להכעים“?

חיים. אבל הניחו, כל חמתכם על הגדולים רוצים אתם לשפך
עלי, הקמן (משתחרר). נו—„להכעים“, גם „לתאבון“...

שלמה זלמן. הניחוהו. (מתחת לחוטמו) עו פנים הוא הקמן. ילך
בדרכי הגדול. הרב „משוכב“ את בניו, מפנקם, בני, למשל, אָ, אָ. אבל
מי יאמר זה בפני הרב.—

מחזה ד.

נכנס השמש, מעט כפוף, נכנס בעונה, מברך את המסובין בברכת שבת. מוציא
קופסת הטבק, פותחה ומקריבה להרב, למרדכי זוסל ולשלמה זלמן. כל אחד מריח
ע"פ דרכו.

רבי מאיר. ומה, הכבר התאספו?

ה ש מ ש . כן, מחכים להרבי.
נ ח מ ה . (נכנסת ונגשת להשמש) שלום עריכם. ומה, הישיתה תה?
ה ש מ ש . מכנסת-אורחים שלי. יישר-כח. מחר, מחר כבר.
מ ר ד כ י ז ו ס ל . ראו, איך הם מסובבים אותו. פשוט, קנאה. מדוע
לא כבדתם אותי בתה?

ח י י מ . אם תחיו אתנו בשלום, ותתנו שקל—
נ ח מ ה . והוא מרביק המודעות של הציונים, והבעלי-בתים קורעים
אותן בחשאי, ואלמלי—(מתעלמת, בראותה מרדכי זוסל נגש אליה).
ה ר ב . שלמה זלמן, מרדכי זוסל והשמש יוצאים זה אחרי זה.
מחזה ה.

נכנסת רחל תחמה, נחמה יוצאת ומביאה מסלית מקופלה, מנפנפת אותה ועוזבת
במחכה לדבר-מה.

ח י י מ . (מכניס את ראשו בין כתפיו ופורש-אזרעותיו) „ברוך שפטרנו!”
ש ר ה . (בצחוק של כעש) ידו בכל. לא תוכל התאפק. תקבל כבר
מנה מאבא. הלא יודע אתה כמה רצויה לו התערבותך בשיחות גדולים.
ח י י מ . (בתנועת-יד) זו היתה שלא מדעת. בשננת, אבל צריך להיות
גבור להתאפק, בשעה שמוזכרים ה„פלס”. לכל היותר, יחדל שלמה זלמן
לבקרנו. כל כהאי רתחא!...

נ ח מ ה . (בפנים גרעמים) לא יהיה מי שימנף את הרצפה. כל היום
ינעת, והנה הוא בא ב„בתי גנלי” היפים ויחבל מעשי ידי. ואנכי כבר
מציעה לכבודו מחצלת סמוך לפתח, ופורשת שורות של מסליות עד התנור,
המקום החביב לו. אבל הוא כמו להכעיס בוחר לו „מסלול” אחר. חם
הוא, כנראה על המחצלת (מנקה את הרצפה).

ח י י מ . לכאורה הוא נכזה ברותחין מאבא. אבל כסבורים אתם,
שדבריו יעברו בלי רושם. כבר תהיה פרשת „ספעציאליסמלאך”...
ש ר ה . ולפי שעה לך לבית-המדרש.

ח י י מ . מיד, והערתו ע”ר ה„חיות” וה„חמימות” שבחדר, ויוקר העצים,
רמו, כי אינם חסים על כסף הקהל. ועוד חפצים, כי אלך לביהמ”ד, ואהיה
ג”כ לרב. לא, אני מוחל על הכבוד —

ש ר ה . ואתה הלא היית בחדר השני, והדרוש לך שמעת אעפ”כ.
אבל היה מופלג בתורה וירא-שמים, ואהיה כבר נוחה. והרבה אנו משניחים
בהם! הם לפני אבא כעבדא קמי מאריה. לך כבר, לך (חיים יוצא).

מחזה ו.

שרה קוראת מתוך „הציאנה וראינה” בניגון. רחל ונחמה יושבות זו בצד זו וקוראות,
עוברים דקים אחדים, וחיי נכנס בפנים צוהלים.

ש ר ה (מרימה את ראשה מתוך ספרה) ברוך הבא! הלא עכשיו יצאת.
כאילו הוא הולך לפזור בע"ח קשה.

ח י י ס. "תקיני גלות" היתה תמיד הגרסא שלך. אבל אספה רבה
היום. ובניהם"ד בוקעים מהאכסדרה הקולות, וא"א להתעמק בתורה. מחר
כבר יהיה "עכובי-הקריאה", ונשב בתענית עד הצהרים.
ש ר ה. גם כאן יש ספרים וחדר. או לך לך לישן. לא תבא, למצער,
מחר אחרי "ברכו".

ח י י ס. תמיד מתהלכים אתי כמו להכעים. כשרוצים להיות ער,
מגרשים אותי ללכת לישן. מחר בבקר, כששנתי תהיה ערבה לי, יתחיל
"סדר היקיצה". מימין ומשמאל כאלו מנסרים במשור: חיים, חיים! קומה
קומה! האחר, תאחר! ברכו, ברכו! ומתחת השמיכה כה חם, "חיות"
בלשונו של שלמה זלמן. ואמא, כשהקריאות אינן מועילות, אינה מתעצלת
גם לעשות בי "נענועי לולב", ככל הרוחות... וכאן אין כבר ברירה.
ההכרח לקום. אינה זוה ממקומה, עד שהנני עומד הדור בלבושי פעם
אחת עלתה בידי לנגב דעתה. אמרתי, כי הנני קם. אמא הציצה מבין
החרכים של עזרת הנשים, וראתה כי אינני. ומני אז אברה בי האמונה.
לאבא התורה העיקר, ואמא משגחת גם על העבודה. לו שמעתם, איך
הטיפה פרק-מוסר גם לאבא, על אשר אינו משגיח עלי ככל האבות —
ש ר ה: בלי עין-הרע. דרשה יפה. לך לישן. מחר-כבר תגמרה.
נחמה (מתרפקת על אמה). נלך, אמא. אנכי אציע היום את המטות.

תראי, איזו בת-חיל הנני!

ש ר ה. ועלי עוד לשפר מעשיכם בעיני אבא. לא די שאני נושאה
את יסורי בלבי. נו לך כבר (יוצאת את נחמה מהחדר).

מחזה ז.

חיים ורחל יושבים זה בצד זה. חיים סומך את ראשו בכפות ידיו. רחל מביטה
עליו בעיני חיבה.

ח י י ס. עכשיו נסיח מעט אודות עניני. מה תכלית בישיבתי כאן?
בן ארבע עשרה שנה. כבר הגיעה העת.

ר ח ל. אי-אפשר כבת-אחת. כל התקוות משליך אבא עליך. אי-אפשר
להרוס עולמותיו...

ח י י ס (בקול רפה). אלמלי שמואל כבר נמר. ארץ-ישראל מכפרת
הרבה בעיני אבא. אבל מי יודע, כמה יעבור עוד. וגם ספר למקרא אין.
ר ח ל. ואין גם תועלת לנסע בלי האמצעים הדרושים. מוטב שאכונן
לי איזה מעמד, ואתה ונחמה תנצלו, למצער, ממדורי-הניהנם, שעל שמואל
ועלי היה לעבור בהם...

חיים, וכי אין לי שכם לסבל כמוכם? ואיזה עתיד, כלנו בארץ-ישראל, והכל משלנו, ממשפחתנו, גם רופא, גם ממציא-מכונות, שמואל בודאי ימציא, גם מורים ומורות, האין כדאי לסבל? (מקשיב בדממה). האספה, כנראה, נדחתה למחר, אבל כבר שב, הוא לומד.

רחל, כן, שב.

חיים, ואז יתפייס גם אבא. גם הוא רוצה לנסע לא"י. —

רחל, ואז — (ראשה שוקע ושוקע למטה, מחדר הרב נשמע ניגון גמרא חרישי).

חיים, נדבר בלאט, אבל חושב בודאי, כי אנו ישנים.

רחל (מודעזת קצת). או, או, אותו ניגון!

חיים, אותו ניגון? ...

רחל, רוח משונה הוא נוסך עלי: רוח קסם, רוח עושים? מי יודע. כל הזכרונות הנשכחים הוא מעלה מתהום-הנשיה, מחמם הוא את הלב ומכוה, מלפפו ודוקרן, מרחיבו ומעיק על הנשימה עד כדי להחנק... חיים, יתושו של מיטום התרגל להכאת-הקורנס, גם אני התרגלתי, בשעה אחת כמה חוזר קורנס זה על קדקדנו!

רחל, ואעפ"כ "הכאת קורנס" זו עדיין ממרידה אותי מעולמי, בעינים כלות, למשל, אני מחכה למכתב מאבא ואמא, וכשהמכתבים מתקבלים, כמעט שיראה אני לננע בהם, היר רומטת, והלב נוקף, שמא יבאו פרקי-המוסר והשתפכות-הנפש הידועה. רגש כזה אני מרגישה, כשבאה אני קפואה מקר הביתה, והא"ז בוער, והגחלים מהבהבים ומתלחשים, ותוקעים את הכף לתוכם... נוגעים ואינם נוגעים... חפצים להתחמם, להתחמם... ומתיראים, שלא יכו...!

חיים, ואיך לבלי התרגל? הלא עם "נצני ההשכלה" בביתנו הראשונים באו הרעמים והברקים, בהיותי עוד בן שבע כבר חשתי אותם, ובהיותי בן תשע כבר עמדתי על המשמר לקדם פני הרעות והפורעניות שהיו מתרגשים על ראש שמואל מהני "כלבא דשמיא", וכאשר נסע מפה כבר למרחקים, כלום לא הגיעה לשונם אליו? ... ועלי האם כבר לא נדרכה קשתם? ... לא, מוטב לסבל ולרעב משבת כאן...

רחל, לרעב? לא, לא נתן לך לבא לידי כך, כשאני זוכרת ע"ד פת הקיבר והתה, שהתפרנסנו בהם שנים רצופות, בוררר... (רועדת). הוא נכנס ג"כ בהקורס שלנו, פת קיבר ותה שחרית, ערבית וצהרים, אח"כ אמנם זוכים לאיזה שם, ההוראות נעשות יותר מצויות, ומידת האוויר שבחדר מתגדלת, וזוכים כבר לאיזו ממעמים, אבל שנים רצופות כך לחיות בוררר! ...

חיים, ובעת הראשונה הלא שמחתם גם על "המעדני-מלכים" האלה...

ר ח ל . אמנם כן, אבל אתה חלש. לא יעמד לך כחך.

ח י י ם . יעמד.

ר ח ל . וההוראות בעברית, מה הן מכניסות... ואנחנו רצינו „להכניס גרים" ולאחד עם הנחוץ גם המועיל — לעבוד עבודה לאומית. מטעם זה אני נותנת גם עכשיו היתרון להוראות כאלו. זהו עיקר. ולעיקר זה יש עוד ספל.

ח י י ם . ואותו ספל ?

ר ח ל . ואותו ספל, מפני שמרגישה אני בחילה מיוחדת לזכרון שנות „הפת והתה". ואם אני באה להורות המדעים מתוך ספרי-הלימוד הנכנסים בהפרוגרמה, אני באה לידי שעמום. בשיטין—הלימודים הנחמדים, שכבר יצאו מאפי ויהיו לזרא, ובין השיטין—דפי ההסתוריה שלנו. כל הזכרונות, הקשורים בכל פרק ופרק, בוקעים ועולים, לכאורה, העינים כמו מחשיכות, והשר יודע מהיכן נמשכות שם כמו לשונות אש וזורקות רשפים... פה אבדה לך הוראה, ונשארת תלוי בין שמים וארץ. ופה התחוללה סערה מאבא. ובעת הראשונה באמת כמה עונג מצאנו „במערני מלכים" הללו! ...

ח י י ם (כנומר סוף מחשבה). ואבא כובש את צערו בלבו, שמעתיו מאחורי הפרגוד אומר לאמא: מה תועלת לצערם, והם לא ישמעו. מוטב שיהיו שונגין, ולא יהיו מזדיין.

הגנון סתדר הרב הולך ומתגבר ומשתפך בסלסול עצוב, הפתילה שבמנורה מעלה פחם, ואשה מקפצת ועולה, מקפצת ויורדת, הנרות דועכין וכתזין מתוך קני הפמוטים ומפיקין הבל וריח רע.

ר ח ל . לפני שבע שנים היה לי אותו ניגון לשירת-ערש קוסמת. אז היו, בלשונו של אבא, „מלאכי השלום" בביתנו. שלום-הבית לא נפגע. ואיזו הרמוניה בכל. כלנו היינו מסובין אל השלחן בהתרוממות-הרוח, ורב קשב הקשבנו לאגדות המדרש והילקושים, שהיה מספר לנו אבא. והמעם שהרגשתי באגדות היה אחר, והאגדות היו אחרות. אלו לא היו כלל אגדות, אלא חסיבה מעולמי, מנשמת... ואור זרוע היה בבית, ובלבב פנימה... ועכשיו אותו ניגון לא מעלמא הדין, אלא מעולם אחר, מעין „רוחות מספרות" של האגדה התלמודית, המנבאות, מנבאות... ועכשיו כאלו צללי עולם, צללי-ער, בוקעים מכל הספרים ששם בחדר, וזוחלים, ודוחקים את עולמי, ומאפילים על האורה שבבית ושבלב... על כל הפנטסיות שרקמנו לנו... „הצללים" של פייערברג עולים בזכרוני...

ח י י ם . רוח רעה כבר מבעיתך היום. אבא הולך ומותר, ואת

חוטמת במה שנו וחלף מכבר...

ר ח ל . ולואי לא היה אבא ותרן, ולואי היה מתקומם ביד חזקה

נגדנו, כי אז הושב לנו בשעת מלחמה, כשיש תאות-נצחון, אינם מבחינים בין אבות ובין זרים. הנך רואה רק אויב. הקרדם היה מונף בבת אחת, וקץ היה בא! ... ועכשיו—מעין "מיתא אריכתא". תמיד מלחמות, אבל "מלחמות בשלום". והיר אתה, שאחר לא יכזה בגחלתך, ונכזה אתה בעצמך בה... גם רעמים וברקים אין בביתנו. מעמד-הרוחות אצלנו הוא תמיד כמזג האויר לפני שואה. ענני עופרת תלויים מעל לראשך. הכל מחניק, מפרק, מאיים בהמצפונות, בהסודיות... האשמוספרה היא כבבלי-תותח מעין חמרי-הרס... מנע יד, שביב אש — והכל מתהפך לתוהו ובהו. והרשפים נתזין ועפים גם מפה, גם משם, ורק באורח פלא הם נדעכים... והלב כמו מקפץ בחזה, ותלוי שם בנס, ומחכה... וככה עוברות השנים בצפייה ובתליה על בלימה תמידית, בפחד, בין תקוה ויאוש... אלמלי השואה כבר התחוללה, אלמלי כבר באה! ...

הנגון מתגבר יותר ויותר, פוסק ועולה, פוסק ויורד, בחרד דקים אחדים דומיה, כל אחד שקוע במחשבותיו, המנוחה כבויה, ורק פחם הפתילה מעלה עשן, שיירי הנרות מבעבעין במים המושמים בקני הפמוטים, החרד מואר באורה הכהה של העשישית על השלחן שבפנה,

ר ח ל (כמדברת לעצמה). ולפני שנה כאשר ישבנו כלנו פה, אמר שמואל, כי יש והוא מוצא קורת-רוח במת-אויר כזה ובאותו נגון. הקונטרסטים, התהפוכות והקצוות חביבים עליו. הלא כך היו דבריו: "בשעה שהגיתי לפני הבחינות בגלילות הארץ, ומוחי התהפך כמעט לגלובס מטולטל, והייתי נהרג על כל רגע ההולך לבטלה, לזו הייתי יכל להתגבר על יצרי, כשבאתי להררי-עד מרובי האקלימין ודי-הפרצופין, ושעה קלה הייתי שוהה שם, ומוחי עבד בלי הרף, ובעיני-רוח הייתי רואה ענקי-השלג, ורצועות, רצועות מנומרות יורדות מהם, וקיץ וחורף, ואביב וסתיו משמשים בערבוביה. ורוח דרומית, ורוח צפונית מצמלבין ומנשפין אהדרי כמו כאן (מראה על חדר הרב), ואלנות מלבלבין ועלים נושרין, ופרחים צצים ונובלים בבת אחת. וזה בצד זה... הכל כמו כאן... מתפרה נפלאה..." הלא כך היו דבריו. הוא, הוא (בובשת את קולה). הוא, החולם והאופטומיסט, שידע למצא נקודת-האור גם בהצללים, הוא — (שמה את פניה בכפפה).

ח י ים (רוצה להסיר את ידיה מעל פניה ומסתכל בת בחיבה). רחל! ר ח ל (כנעורה מתרדמה). כך הלכו להם מלאכי השלום, והם הולכים ומתרחקים, והתהום הולך ומתרחב, ומי יודע, מה יביא יום... מי יודע... ח י ים. ואני נזכרתי בשכמה זמן ושחק.

ר ח ל. ושחק?

ח י ים. כל הפורעניות הבאות על העולם מבשרות מפיו. ומהיכן

ובאיזה אורח פלא הן מתגלגלות אליך, והוא גם קרא בעתונים אינו יודע.
רחל. איזו פורעניות?

חיים. ע"ד איזה תיאטרון שנשרף. מסתמא עורבא פרח. הן אנכי
קראתי את העתונים, פה היה מרוד ושכח לספר. באכסדרת בית המדרש
ספר. (שחק)

רחל. לשמחה זו מה?

חיים. שוב נזכרתי בשלמה ולמן.

רחל. הנח לו.

חיים. לא. א"א. הוא הלא מלאך הפורעניות שלנו. נזכרתי מעשה.

רחל. מה?

חיים. זה היה כד הוינא מליא. לשלמה ולמן היה דין-תורה עם
בנו. הביאהו אלינו בזקנו, פשוטו כמשמעו. נענועים כבלודב עשה בו.
איני יכול להתאפק מצחוק, כשמחזה זה עובד בדמיוני. (מהרהר)

רחל. מה שייך לכאן?

חיים. (כאינו שומע) ואבא הוציא ש"ע, הניחו על השלחן ובכעש
ודברים כבושים הראה לשלמה ולמן, כי המכה את בנו הגדול שריו בנדוי...
רחל. (כמדברת לעצמה) הצעירים מפנינים את צערם בנקל, בכל
השמותים. (חושבת). וכלום אני כבר זקנתי? (זויות שפחית מתעוותות)

חיים. (עמוק במחשבותיו) ומני אז עברתו שמורה ביותר עלינו. אבא
הובישו בפני בנו, ושוב אינו יכול למרוט את זקנו ופאותיו, כמו שעשה.
בנו מזכירו הדין בשו"ע. ושמעתי פעם אחת אומר לאחד מבעה"ב:
"ואעפ"כ בני אינו למדן אבל ירא שמים, זהיר במצוות קלות כבחמורות.
ומה אם בני הרב בעלי מוחות חריפים, והם קלים שבקלים. ומה פלא.
הוא מפנקם." — אלמלי הייתי נפטר מוקד-אשמאי זה — — וגם מהטובים
שבהם — — עינם של כלם צרה בנו. הוי (מתרגש) הלאה מפה, הלאה! —

מחזה ח.

נשמעים צעדים מתקרבים אל הדלת. חיים משתמט כנבהל מהחדר, רבי מאיר נכנס
בפנים מאירים מפיקים רוממות-הנפש ואצילות.

רבי מאיר. עודך ערה? והשעה כבר מאוחרת. חבל על העינים.

רחל. הלא גם אתה עודך ער.

רבי מאיר. תורת ד' מאירה עינים.

רחל. הלא אני יכולה להאריך מחר בשינה.

רבי מאיר. (כגומר סוף מחשבתו) כאן אור וחום, ודירה מרווחת,
ואפשר ללמוד מתוך הרחבת-הדעת, בלי דאגת פרנסה. טוב לי וטוב לכם.

פוסק אני ממשנתי, ואיני רואה את המקומות הנפקדים והחררים הריקים. ונכנס בשיחה אתכם, ושוכח אני הצער של גירול בנים. מידא, אני גבר, מסיח את דאגתי בעסקי-צבור. אבל בצערה של אמה איני יכול לראות. בחרתם לכם דרך חרשה. ולמה עוד לברוח מביתי. וכשהנכם כאן ג"כ אינכם יכולים לשבת במנוחה. כששמואל בא עושה הוא את העיר כמרקחה. מקהיל קהילות וקורש דרשות. הנה אחד מהשלשה שהוציאו סוף-סוף מן הנחר והביאו העירה, אומרים, באספה אמרו, כי היה ג"כ חבר בהחברה שלו, של שמואל.

רחל. (בקול נוח) הן הוא היה גם אחד מקהלתך. הגם אתה ערב בעדו?

רבי מאיר. כל ישראל ערבים זה בזה. אבל מה להכנס בויכוחים? די, די באמת. לבי כבר לישון. (יוצא, נשאר עומד בפתח) ומשמואל היה צריך כבר להתקבל מכתב (יוצא).

מחזה ט.

חיים ונחמה נכנסים בליל, חיים מגנף את רחל בלחייה.

חיים. את פתיה, את רגשנית. אנכי אבריה את הרוחות הרעות ממך. עוד יזרח לנו שמשנו (רומן לנחמה, הנגשת ומוציאה מתחת לסגורה צנצנת-רקוחים) ובהני הפרפראות אמתיק חייד (תוקע הכף לפיה) ועכשיו בקול: עוד לא אברה תקותנו! (שר את נחמה)

מחזה י.

נפתחת דלת חדר הרב. רבי מאיר נכנס במהירות, בחדר סתהוה בהלה קלה. מתפרץ צחוק.

רבי מאיר. (בצהלת-הרוח) הגם הברדחן עודנו ער? כבר יבא מחר אחרי "קדושה". וגם (מביט על נחמה) היא, הקטנה?

נחמה. אבא, יש לי קושיה לשאל.

רבי מאיר. (בבת צחוק) ולי יש הרבה קושיות.

נחמה. שלך כבר ידועות די. אבל שלי.

רבי מאיר. נו שאלי כבר, פגע!

נחמה. אמרת: "תורת ד' מאירה עינים".

רבי מאיר. אני? דוד אמר.

נחמה. יודעת אני. אבל עתה אמרת. זה לרחל.

רבי מאיר. כבר עמדת מאחורי הדלת?

נחמה. זה אינו שייך לענין. אבל כתוב „ומחכימת פתי“. והאיכא מופלגים בתורה, והם אוילים, למשל—

רבי מאיר. (בבדיחותא) היודעת את מה השיב רבי יהושע בן—

נחמה. (נוקשת באצבעותיה על מצחה ומתהרת) שכחתו.

רבי מאיר. דבר הגון היא שוכחת תמיד. „שאלה בת פפוס את—

נחמה. א, זכרתי. „תורה יפה בכלי מכער“?

רבי מאיר. השיב—

נחמה. „כמה שומרים אבותיך יין— בכלי זהב או בכלי חרס“?

רבי מאיר. השיבה היא—

נחמה. בכלי חרס.

רבי מאיר. אמר—

נחמה. כך היא גם התורה.

רבי מאיר. שאלה—

נחמה. והאיכא גדולים בתורה ויפי תאר?

רבי מאיר. השיב—

נחמה. אלמלא היו יפי תאר היו יותר גדולים.

רבי מאיר. נו?

נחמה. (תושבת) א, אני מבינה. היו יותר מפשט, כך?

רבי מאיר. מוח חריף יש לקליפה קטנה זו (כמדבר לעצמו) אלמלי

היתה נער, היתה יכולה להיות — — אך (גונח) מה תועלת בחריפות

הנערים, ושמואל—

נחמה. (קופצת על הכסא) גם אבא יעשה אתנו „לחיים“! גם הוא

אוהב ממתקים. רק בסוד, לבלי לספר לאמא ע"ד גנבה זו, נו, לחיים

אבא! (תוקעת כף-רקודים לפיו של הרב)

המסך.

(עוד יבוא)

רדיוקנו של אחד-העם.

(מהרצאה שעלתה לפני אנודת "דוברי עברית" בלונדון.)

בצנעא, כזו הטבועה על כל חייו, עבר עלינו "חג" יובל, יוסף קלוזנר כתב מאמר, מערכת "הזמן" הדפיסה אותו שלא בלי הערה מצדה; מעריצים ומכבדים אחדים הניחו אליו ברכתם החטופה מרחוק או התאספו מקרוב ודנו בשאלת היום; ולסוף — תודתה החרישית "מקרב לבו".

האפשר להניח את הדעת בזה שספינתנו נטרפת עתה בים? — אבל אבותינו בני דור החורבן העמידו מקרבם את אלעזר בן חנניה ויוחנן מגוש חלב מצד אחד, ואת רבן יוחנן בן זכאי ורבי צדוק מצד שני; — ולנו אין לא "מסדה" ולא "יבנה".

הנצטער אנו על זה — והוא עצמו מתנגד ל"יובלות"? ! אבל הוא שהורשה להסתכל בלב מי שהעולם חונג את יובלו, הוא הוא שהרשה לנו להסתכל אל הנעשה בלבו של מי שנשכח בשעת יובלו,

אך אָניח את היובל ואפנה אל בעליו,

משפחת צנועים יש בין בני האדם, שבניה חמתם מעולפה נרתק על גבי נרתק ואורה נורק אך כלפי פנים, האיש מאישיה, אם גדול הוא — שואב מבארו ומשקה את אדמתו, הוא הזורע והוא גם הקוצר, עולמו נברא על ידו ובשילובו, כלו שרו ואין לזרים חלק בו, "דבר ה'" אמנם, "כאש עצורה בעצמותיו", אבל "עצורה" היא ואינה מתפרצת החוצה, הוא אינו יוצר על פי המובן המקובל — יוצר שיצירותיו מתגשמות במלים או בצבעים; אבל ע"פ מובן שונה מהמקובל — יוצר הוא ויוצר: חייו הם יצירתו, ובהיות שאי-אפשר להם לחיים כאלה לעבור ולהבטל מבלי שישפיעו על הסביבה, נמצא שהוא מנחיל את העולם אופן חיים חדש או מתודש, והעולם מקבל את המטנה ונהנה מברכה, אלא שאינו מכיר את גותה.

הוא אינו פילוסוף, במובן בורא שיטה פילוסופית לאחרים, אבל יש לו שיטה פילוסופית שלו, שאותה הוא מגשים בחייו ובכל מעשיו. ההבדל שבנינו ובין הצייר הוא, כי זה צופה בחיים בעד אספקולציה מיוחדת לו וזה חי את החיים בדרך מיוחדת לו; הראשון יוצר את החיים, והשני בא ונותן להם צורה קיימת לזרורות.

וכיון שמעשי יום-יום הם עיקר חייו, ויתוסו של האדם אל המעשים הללו הוא גדול-רוחו התמידו והקבוע, שאותו אנו צריכים לבקש, — היינו יכולים להכיר את גדלו מתוך חייו, כלומר כל מעשיו ודבריו, כקטנים כגדולים, כפעוטים כבבירים, אילו היינו מכשירים להתבונן בהם לעמקם; אבל רב בני אדם אינם מסוגלים להרגיש בכל גלי החיים, אלא בנחשוליהם היותר גדולים, וע"כ הם רואים בו זרות מתמידה ולא גדלות. לגבי הרחוקים הוא נחשב על סוג ה"דומם", והקרובים אליו יכירו את הוד נפשו, את ענותנותו, ולא את גדלותו, ובימי שלום זורחת נפשו ושוקעת בענות, והשקיעה משאירה בלבבות מקורביו מין צער עדין וגעגועים רבים לאיש הטוב, הנעים, החבר בשעת צרה, האציל, המזרח או גם הנפלא, אך לא הגדול.

אך יש שהצנוע גנר ונשא על נחשול בעל-כרחו, ובשעת דחק וקרא לכהן האצור לעזרה — אז יופיע, שלא ברצונו, לעיני הסובבים אותו כגדול, כגדלו-ורא בכל גדלו, כי אך צורך השעה הוציאה מאהלו לרשות-הרבים, ובהמלא הצורך, או בבטל, ישבו לסתרו.

ביום קרב יוצא יהודה המכבי בראש מחנהו ונלחם בכפיר אריות, ולאחר כך—הנהו הראשון לענויים ורכי המזג. את הכהונה הגדולה הוא מוסר לאחר, ומשום זה מועים בו הרואים וחושבים אותו לאיש מלחמה, אוהב ריב, בעוד שבאמת חותמו שלום, ורק למרות רצונו, בראותו שהקדוש לו עומד בסכנה ואין מציל - עומד הוא בפרץ, וככל אשר ירבו המקרים הרעים, המעוררים את כחו לעבודה, כן ירבו ניצוצות מנשמתו להתגלות לעיני אלה המקבלים את רשמיהם מכלי שני — מהד המעשים; אולם להבתו במלואה נגלית אך לעין היודעת את הדרך הישרה אל הלב.

אחד מבני משפחה זאת, אם כי לא מהיותר טפוסיים שבהם, הוא „אחד-העם". בן שלשים ושלש שנים אחד-העם בצאתו אל הקהל; ועד אז? — מהימים שקדמו נשאר זכר: ה„כתבים-בלים" שהיו מונחים, כפי עדותו, שנים אחדות באמתחתו. ולמה יצאו? — ללמדך שכל אותן השנים לא נם בו כח היצירה, אלא שהיוצר היה דן את יצוריו (אחת היא אם קבלו כבר צורה בכתב או רק במחשבה) לגניזה, וגם בגבר המים לא „נפצו מעינותיו חוצה".

אך הנה הוא רואה את התנועה היקרה לו מכל שהיא נוטה לדרך מסוכנת לה, וראשי התנועה הם הם מטיה, והעם נמשך אחריהם במח והצותים קוראים „שלום! שלום!" — אז יצא מגדרו וישמיע לקהל את אותה הקריאה שהיה משנן עד כה אך לנפשו — „לא זה הדרך!" ומאז הוא יוצא אל המערכה בכל פעם שירח מלחמה, בכל שעה של לקוי האמת והצדק, ושב „מיד כשעשה חובתו".

ומכיון שנבקעו מעינות השפע, והוא שופע כבר דרך צנורותיו גם מאליו, חפץ הוא „להתכנס בתוך נפשו ולקבץ מעט וכושו הרוחני למקום אחד"; אך הסכנה עוד לא עברה, ואדרבה מה שנראה לו תחלה כמקרה עובר נעשה לחזיון מתמדי, — והוא עושה עוד צעד לפניו: הולך ובונה לו במה אשר ממנה יהיה צופה את כל המעשים ויזהר את העם תמיד, אל במתו זאת הוא אוסף חיל מוער, ותביעותיו שהוא תובע מאנשי צבאו לא רבות הן, אך „יגיעה ושקידה במעט מעט הכנה ודעת", במדה „שלא יאכילו את קוראיהם בסר" — וגם אלה אינם נמצאים לו והנמצאים אינם כחפצו. בהיותו „בטוח באמתו" שהוא צריכה לנצח סוף כל סוף, הוא מרחיק עוד ללכת בעבודתו — „רתנך פועלים טובים", ובעודנו מתכוון לעבודה-לדורות שלו — וחנה יצאוהו גם אלה המעשים שבתקונם רצה, אז בא הספק אל לבו: „שמה איננו עוד פרנס לפי הדור", ומפני ש„אין דרכו לקרא למקל „סוס" ולרכב עליו בקול ענות גבורה", „יצא בחשאי, הניח מידו את דגלו והתייצב מרחוק לדעת מה יעשה לו".

ורק נחמה סרה אחת נשארה לו: „והוא את נפשו הציל".

כמובן, אין הצניעות כל ושותו של הצנוע, והצניעות עצמה צביונה תלוי הרבה באותן מיתר תכונות נושאה שהיא מזווגה ומהולה בהן. בעוד שהגאון מוילנא, הצנוע הקיצוני, השאיר אחריו כמעט רק את שמו וזכרו בלבד, — בא אחד-העם, הצנוע הממוזג, מתוך עבודה ארעית ו„שלא לשמה" לירי עבודת קבע ולשמה, מכיון שיצא אל אחיו וראה בסבלותם, שוב אינו יכול לשוב אל המדבר ולהתבודד בו, למרות נטיתו לזה ולמרות דעתו היטב את „רוח" אחיו „הקצרה", ובה בשעה שהוא עומד וסוהיר: „לא זה הדרך!" הוא רואה

ומראה גם איזוהי הדרך — הדרך „לתחית הלכבות“, וקם ומיסר את „בני משה“. וכן הוא הולך וממשיך את עבודתו עד שמקומו מכירו והוא נעשה ממילא פרנס הדור או פרנס לדור.

פרנס הוא — בזה לית מאן דפליג; אך מיב ה„פרנסות“ שלו לא הוברר עדיין כראוי. כי בין הסוגים השונים שבפרנסים העומדים להם להמונים ישנם בבחינת שרי-צבא וישנם בבחינת גבורים.

שר הצבא כחו רב, לו להביא את האחרים לידי מעשה, ע"י מה שהוא משפיע עליהם מרותו, והוא בעצמו עומד למעלה או מתוך למחנה, ומצוה ומפקד: „והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל“ — בהשפעה בלבד, המחנה תומר הוא לכח יצירתו הצר, לו צורה, ובאותו שעה הנו גם הקרקע ליניקתו, שבלעדיה הוא נשאר גולם, שליט הוא ושר אך כל זמן שיש לו צבא, וברגע שזה מורד בו או עוזב, מסתלקת ממנו השכינה ואת לוחותיו הוא שובר ארצה, ואם אין בו כח לשבר ולחותיו, הוא בורא לו מחנה בדמיונו ומושל בו באמונתו, „ואעשה אותך לגוי גדול“ — דבר זה אינו עולה על לבו, ואם יעלה לא יתקבל שם.

דוגמא לשר-צבא אצלנו — הרצל, הוא אסף מחנה אל דגלו, ועיניו היו צופות עליו ואילו, בו שם מבטחו, ובכסותו זה הלך בראשו ופקדו, הטהו לחפצו גם נטה אל רוחו, עד שבאה עת המשבר — ונשבר לבו.

והגבור — כל כחו בו גופו הוא, הוא קופץ בעצמו תחלה לתוך הים, סבלי שקל את הדבר אם יצאו אחרים בעקבותיו או לא, אינו שולט בהמון כמו בחומר, אלא הולך לפניו ונעשה לכל יחיד ויחיד ממנו — ביותר לקרובים אליו במעלה וגם במקום — למופת, למרכו החקיקי של התחרות. במחנה אינו תלוי, כי הן לא בטח בו הרבה ולא סמך עליו. בבחו הוא יצא למלחמה, ואם יעלה או ירד — ידע נצחון או מפלה ולא יאוש.

ובבחינת גבור הוא אחר-העם, את דגלו הוא נושא ביחידות, מבלי נמות מן הדרך שהתה לו מראש, מביט לפניו למרות ההכרח הברור במה שלאחור, ואינו מתאש מן הנחמה גם בשעה שהתומכים במקצת נהפכים למרפס ומפריעים.

שר צבא וגבור — הראשון מושל והשני מתנד, בעת האסף המחנה, בשעת תגברת הרוח התברותי, כשכל היחידים גוהרים אל הצבור ומותירים על צורתם האינדיבידואלית, — נזקקים הם לראשון, רבבות העינים אשר להמון אי אפשר להן לשמור את עקבות צעדיו של הגבור, כי גם את דרכו אינן רואות נכונה, אולם כבוא „ראשית הנפילה“, בשעה שאנשי החיל נסים מן המערכה ומהם גם עוברים אל מחנה הצרים, והטובים שבנושאי הדגל משמישים אותו בידיהם בתקף היאוש ויושבים לארץ ומקוננים, והמפקדים נבוכים ונושאים עיניהם אל ההרים, — בשעה זאת אך לגבור עיני השרידים צופות, גבור אשר יעמד במני כל הסערות בקימות וקופה ויסל להם המסלה ביבשה או יבקע את הים.

ומי לנו גבור כ„אוצר“? „דוח“ הזה, כאחר-העם?

אך אל „ילך עםנו בקרב“, לפנינו יעבור.

ש. ב. מקסימובסקי.

שלהי תשרי.

עליה.

(1905)

ובין ז-ס וש-ן: שאלת האכרות העברית, נפלא הדבר, זה כשבעה עשר יום שאנחנו פרחי-כהונה של האכרות שלנו, הננו בצותא חרא, אידיאל אחר, לכאורה, קבצנו ולדגל אחד נשבענו; ואעפ"כ זאת הפעם הראשונה ששאלה זו, שאלת השאלות בנוגע לנו, התעוררה אצלנו ושהתחלנו לדון עליה בכבוד ראש.

האפשר הוא בכלל לאדם מישראל להיות לאכר בן הקולטורה ושיש לו צרכי הקולטורה? האם יתא אפשר לו למלא את הצרכים האלה? ואם לאו, האם נכון הוא כי יהיו בני ישראל לאכרים? האם אין זה אכזר של רכוש רוחני שרכשנו לנו ברוב עמל ויגיעת נפש?

כך, כמדומני, צריך לנסח את נושא שיחתנו האחרונה, קשה הוא בכלל למצוא את הנוסח הראוי, את הפורמלה ההולמת, לדברים שבפעם הראשונה הם מפצחים את קליפת המחשבה ורואים את אור התבל; למחשבות של היום האחרון ושעדיין לא היו לנחלת הקהל. —

צהרים

זנוציה: נערי המוסר מאנו כאיש אחד לקחת אתם השדה את ארוחת-הבקר השניה: לחם משה במיץ-שזופים (פובידלה), הם עבדו עד הצהרים רק בפת שחרית, הרבה קשיות, הרבה פרכות לבני ישראל אלו על הא פובידלה עניא שעליהם ללעוס מדי יום ביומו, טעמה — לדבריהם — כמרור בליל-פסח.

פובידלה נוקשה זו כבר עבר זמנה ונס ליחה ומפני חום השמש שבשדה היא מתייבשה ומתקלקלת עוד יותר.

וגם המתונים שבהם מתמרמרים בשעה שהם מדברים על אדמתיה, רק מן הקטנים, מן

ביום הראשון לירח מאי, ביום בהיר ורבי-זהר, באתי הלום יחד עם מר ש-ן. ביום שלאחריו בא החבר והסופר הזרנוני מר ז-ס, עתה אני מתחיל שוב לרשום מאורעות-היום, (הנסיונות האי-מוצלחים במקצוע זה אינם מפריעים אותי מלשוב אליו), בינתיים בא מר א, ואירעו גם בלעדי זה כמה מקרים ב"חברה" הקטנה שלנו ובאחת-תות-מרעים שלי המצערה עוד יותר, שכרמים היו לשים להם תו לזכרון.

"מקרים" — זוהי הפרדה, היו איזו שיחות שנרמו דחיות בנפשי, אבל זה, אולי, כל האדם, עיקרו של האדם.

רוצה אני, כי ספרי זה יהא לספר ה חיים שלי במלא טובן המלה, בעיקר הדבר אני נתון וחדל להחיים הממשיים שמתהווים שמה בשדה, בנן ובחברת האדם מאשר לצללי החיים הנרשמים בעץ ודיו, אבל רוצה אני, כי כל מה שיכתב פה יהא ראוי לזה, כי העלים הללו יהיו לי מעין חדר מיוחד בשבילי, לבדי, ולא לקבלת אורחים בגלים מצויים ורגילים, ואמנם אני צריך ליהדר, לשתיקה ולהתבודדות.

"א ווי ניכט אללצו גאטטבערייט!
האלם צו די מהיר, האלם צו די מהיר!
אין ווינקעל מוסס דין אייגען ווין,
וואוהן קיין פֿרעמדער ויך דרענגט אין
אונד באַט' דען היסעל ער דאָפֿיר!
(ג. פֿאלקע.)

בערב, בודד אני, בדעותי, ברגשותי ובשורש-נשמתי בכלל. הכרה זו שתקפתני פעמים אחדות בימים האחרונים, נתעוררה כי עתה הפעם באותה השיחה שהיתה זה עתה — באורח-האוכל של הנערים, — ביני

עבדתי במדה ידועה גם בשבילם, אבל לפטור אותם בלא-כלום ג"כ לא יכולתי.

והוא עובדא היום ונתתי להם חופש

כעשרה מינוטים לפני השעה ה"ב, כדי שבהגיע השעה יתחברו כבר להכרת הנערים שעבדו תחת השגחתו של הסגן, ושאלני זה ברצינות: מי הרשני לזה? ראש הממונים, אמר לי, הראה לו אתמול את הדיו והחשבון ובו מנויים ק"ב פועלים, ושאלהו: איזו עבודה נעשתה אתמול?

כי "הילדים-העובדים" שלי לא אכלו חצי היום כלו (הם קמים בבקר בחצי השעה הששית) רק פת שחרית, זה לא היה שום תרוץ בעיני-הסגן, כמו שזה אינו תרוץ בעיני ראש הממונים.

לחם אינם נותנים לילדי וובל אומרים להם פזר!

אבל אולי צדקה "העלמה", זו הממונה על בית הבשול? ואולי צדק גם ראש הממונים: וכי מה, הוא שואל, אוכלים האכרים הנוצרים?

כן, אולי צדק! ...

בין כך וכך ונורל-השטרייך — יגון ואנחה, למען העניש את הנערים צוהה העלמה למשוך להם גם לארוחת הצהרים את פתם בפובידלה, ולא עוד אלא שגם אותו הלחם שהם לוקחים אתם תמיד השדה אחר הצהרים, גם לחם פשוט זה היה הפעם משוה בפובידלה, מובן הדבר, כי הרוב הנדול סרב, ולא לקח מאומה, אבל נמצאו גם "שטרייקברער" כער", אלה הנערים שאינם יכולים לשאת הריבה את הרעב, מי צדק?

ולעת ערב, כשרם עזבו את המוסד, ראיתי כמה נערים רעבים, שבקשו כי יתנו להם פת חרבה לשבור את רעבונם, אחרי אשר ארוחת הערב לא הספיקה להם — בקשו ולא נענו ... והשיתי את אזני לשמוע מה בפי הנערים

הנמושות, שהנם עוד בבחינת "תינוקות של בית דבן", הגידו לי, כי נשמעו בזה להגדולים; כי סרבו רק בשביל שהגדולים סרבו אבל להם לא איכפת כלל, "מה שה' נותן צריך לאכול" הגיד לי אחד מהם.

ומובן הדבר, כי שטרייך זה העיר שיחה ביני ובין ש—ן ז—ס, זה האחרון נגלה לי בתמונה חדשה כשיהיה-בקר זו, שלשתנו עמדנו ביחד, והכלים לפזר בהם את הובל על פני השדה בידינו—וזהי מלאכתנו היום—ומר ז-ס קרא: "אני חושב, כי ערך גדול להאכרות העברית, ערך עיקרי ורב השרשים. בלעדית אין מנוס מפני הממונה או, מה שגרוע עוד מזה, להשאר קרקטורה עולמית, אנו צריכים לקרקע, אבל..."

קרקטורה — מה נוראה המלה הזאת! עם כלו ישאר סמל-בלהות, יהיה למנוח בגוים, למשל ולשנינה, אם גליו לא תעמודנה על הקרקע, אם ארוכתנו לא מארץ תצמח... רבש"ע, האם אפשר לארוכה זו, לרפאות תעלה של עם כלו בלי יסורים, בלי יגיעה יתרה — וכלי קרבנות?

אבל עת לשוב השדה, הכה ונראה את סופו של השטרייך של ישראל היותר צעיר,

ב ע ר ב .

השינה תוקפת אותו, גופי העיף מעמל היום דורש מנוחה, אבל ברצוני לרשום עוד איזו רשימות של יום פנה,

ובכן היה עלי היום לפזר את הובל על פני השדה, העבודה דרשה שקידה גם מטעם זה, מפני שביום מתר הפצים לחרוש את השדה הזה, חבה 'תרה' נורעה לי מאת סגן הממונה, שעלי היה להשיג על שמונה נערים שיעשו את מלאכתם באמונה.

עוד שני נערים והייתי שד' שדה! אבל אני לה לשררה זו, מבלי משים נוכחתי בנוגשים שבמצרים.

בין נערי היו אחדים, במעט הפרוה, גמולי-מחלב ועלי היה לנגוש בהם, כמובן,

בשעה שהם משליכים שברי כלי חרס אל היאור, באופן שיהיו אותם השברים עושים קפיצות, קפיצות; פעם על פני המים ופעם מתחת למים, — עד העלמם.

אופן כזה הוא כבר מן הצד האמנותי אשר בעבודתנו ולא כל הבא להשתמש בו יבא וישתמש, צריך לזה ידים חרוצות,

ויש עוד אופנים אחרים, והעיקר: לפזר את הובל שזה בשוה, לא להוסיף במקום אחד ולא לגרוע במקום אחר,

וגם את הדבר הזה נתתי אל לבי אתמול: במקום שיש פזור הובל שם אין פזור הנפש. יכול אתה בשעת עבודה זו לחשוב את מחשבותיך עד סופן, קולו הגם של "הקונה" אינו מפריע אותך מהרהוריך, השדה אינו חנות, ומרגיש הייתי אתמול, כי יש מין פואויה מיוחדת בעבודה זו, אלא שחצר אני את היכלת לבטא אותה,

יהודים! אל נא תנהגו קלות ראש בהובל! שתוף הוא באותן המסתורין של מעשי בראשית, ביצירת הצמחים החדשים, ראש פנה הוא בעבודה האכר, מלך-השדה!

צ ה ר י ם

אתמול לעת כזאת הגיד לי מר ז-ס: אלמלי היה פה סופר למשל כבוקי בן יגלי והיה רואה את נערי בני ישראל בשעה ששבו מן השדה אל המוסר, כלם רוכבים בחריצות ובמהירות על סוסים, שמתים בעבודתם וששים בשיבתם, ופיהם מלא זמר ורגנה — אלמלי היה בוקי בן יגלי רואה תמונה כזאת היה מויל דמעות של שמחה,

אמת הדבר, למרות, החווים הסובבים פה את השושנה, למרות אשר במרה ידועה הגהו פה למורה של האכרות כעין "דאָרג" ראָזנען" בבדווא של גרים — למרות כל אלה יש אשר רגש אדיר של משוש ועליצות תוקף אותך וחירות הנפש באה עליך וממלאה את כל חדרי לבך...

אותם בני העמים, שקשורים המה משנות

והתבוננתי, כי לא מהוללות ולא מרוב טובה התקוממו כנגד שלטונה של העלמה, הם נאלצו לזה, בכל ימות השבוע התאוננו באוניה, שאי אפשר להם עוד בהתמרורים הללו, ולא הועילה התאוננותם מאומה, הבטתי אל פניהם — ופני נתכרכמו,

ב ב ק ר

עלי להעיר עוד איוו הערות על יום אתמול, ראשית-כל כנוגע אל העבודה של אתמול: פ ז ו ר ה ז ב ל,

מובטחני, כי לשמע שתי המלים האלה, ידמו העירונים, כי איזה ריח רע עולה באפיהם וימהרו לשום את אצבעותיהם בנחיריהם למען עצור בעד הרעה,

לא כן הדבר, אחרי עבודת החרישה, זו גולת-הכותרת של עבודות האכר, היה לי פזור הובל העבודה היותר נעימה,

ונפלא הדבר, דומה אתה כי עבודה פשוטה כזו אינה צריכה למוד והרגל, ולא כן הדבר, כל העבודות שצריכות להעשות יום שלם צריכות גם הרגל לזה; ואולי גם כלן צריכות למוד,

גם בפזור הובל יש אופנים מאופנים שונים, יש למשל, אשר אתה תוחב את הקלשון לתוך הערמה של ובל, אתה מטעיני בחתיכות חשובות ואתה צועד שפי על פני השדה, הנך מרים ומגענע בכונה את הקלשון סלמטה למעלה, כדי שיופול הובל ממעלה למטה ובדרך אגב יתפורר ויפול קימעא קימעא גם לצדדי הקלשון וגם בין שניו, כדרך שעושים הנערים, כאשר הם משחקים במקל או בדומה לו והם זורקים אותו למעלה באצבע וחוזרים ומקבלים אותו באותו אצבע,

דרך זו פשוטה היא אמנם, אבל הגונה, אבל יש אשר אתה תוחב את הקלשון לתוך הערכה, מטעיני כדבקי ואתה הולך למקום אחד פניו והנך זורק בחזקה את החתיכה כנגד הקרקע עד שירוסקי חלקיה ויהיו נתוזן על פני השדה: כדרך שעושים הילדים,

הוא ענג ומה היא שמחה, בשעה שאפשר לו לחדות את פניהם ולחבק אותם בזרועותיו. — רק בני ישראל, שבמשך הדורות היו בנים-תורג'ים להטבע, יודעים בעת לשמוח על הטבע ולהתרפק עליו. —

ל ע ת ע ר ב .

רבש"ע, יודע אני כי אין משא פנים לפני כסא כבודך ואין ברצוני להטיל קנאה בין יצירי כפיך, אבל אני שואל אותך: צומח וחי — מי מהם יפה יותר?

זה עתה שבתי מן השדה דרך אחד הגנים הגדולים אשר פה, פרחים שונים קוסמים את מבט עיני ואני צוחל ושוחק על הפזרנות הנפלאה של הטבע, על רבוי המינים של ציצי-הוד, על שפעת הצבעים והגונים, אבל בעוד אשר אני צומד תוהה ומשתומם ממראה עיני, מגיעה לאוני שירה שוקמה, נעימה, שבעת-רצון של חברי הצעירים השבים מעבודתם ומיר מסיר קול הנערים את לבי ממה שלפני עיני ואני נתון כלי למשמע אוני... איכה היה כדבר הזה? מפני מה גובר קול נעים של החי על מראה הוד של הצומח? אין עונה על שאלתי.

ר' בנימין.

ס.קא.

דור ודור לרגבי האדמה ולא נתרחקו מהם בזרוע, הם חיים אמנם חיי אושר ונעם, אבל הם אינם מרגישים במזכו של האושר, יש מי שיש לו ואינו מרגיש, ההרגל מקהה את הרגש, ולא עוד אלא שלפעמים עוובים בני-הטבע בלי סבה לוחצת את נחלת אבותיהם, את מתנת אלהים אשר בידם ונעים ונדים לחיי הכרבים ותבלותיהם; כאותו השובב העווב את פנת מבטחו ובא ומסובב את אבוקת הנר סחור-סחור עד אשר תאחו השלהבת בכנפיו ותלהטן ונפל תחתיו... לא כן בני ישראל. באגרוף רשע נתרחקו מעל אדמתנו, באגרוף רשע אכרו עלינו ברוב ארצות מושבותינו קנית קרקעות ומפני אגרוף רשע יראנו בעצמנו לקנות לנו נכסי דלא ניידי, אהרי אשר תמיד ותדיר היה עלינו להיות מוכנים לעווב את ארץ ארעי, את „מקום-ללון" שלנו, — אנהנו, בכל אשר תקשה עלינו שיבתנו אל הטבע, אל אם-החיים, ובכל אשר בעלי טובותינו מכבידים עלינו את שיבתנו להאכרות, לעבודת-האדמה — בכ"ז הננו חשים בכל עומק הנפש, בכל ענקינו ועצבינו, את כל המזב הצפון לנו בעבודה זו, וגם את קורת-הרוח של ההנה, של שעת המעבר...

רק מי שימים רבים עזב בעל כרחו את אהובי נפשו, רק איש כזה יודע באמת מה

כשאהבתי...

מוקדש לא, לאנגזאם.

ביער.

או שרה לי השירה הראשונה.

או, בשכבי על האדמה הרכה, נ' מצע ירק ודשא, בשכבי סמוך לה, כף ודה חחמה בתוך ידי, יד צחה, מלאת-קסם; או, בהביטי אל השמים העמוקים, המהורים, מקום לא נראה שם אף עב קל, רק, והכל סביבי היה כל-כך רך, רענן, כל-כך מלא חן ויפי עלומים; — או שרה לי השירה הראשונה — שירת אהבה; או עוררה בקרבי הרגשות הראשונים — רגשות אש ושלכת-ידי.

והכל מסביבי שר: היער השב, העצים המלככים, פסי השסה המלובנים, עמודי התלגרף, אפילו העורב. השחור בקולו המר והשורש: קרך, קרך — הכל שר לי, הכל לחש לי בסור, בשיח קורש: „אהבך”... ואת הכל חפצתי גם אני לאהוב, לחבק מתוך נשיקות פורצות, מתוך המון געגועי, ונדמה היה לי, כי הכר מחבקני, מלשפני, מעתיר לי נשיקות לוחשות. כי אהב אהבתיה אז.

ביער. מבלי הרגש כלל, מבלי דעת איה אנחנו, מבלי הסתכל כלל אל אשר מסביבנו — דברי אהבה לאלפים שפכנו בחיקנו, רגשות חמים לרבותאות נתעוררו בלבותינו.

— אמי — לחשה לי דומם בקול חם — אמי ילדתני בחיק עוני, חתלתני בחתולי מחסור, כאב, מפחתי בדלות, ביגון, הרבה ימים נגזזו באין פת לחם חם, הרבה ימים חלפו באין תבשיל רותח להשיב נפש. וכאשר אך גדלתי, כאשר אך נתבכרתי קצת, רדוף רדף אחרי העוני, אחזו נאחזה בי הדלות, שלחנות זרים ערכתי, בתים נכרים שרתי, הכל בשביל המחסור, העוני, הכל בשביל הפרושה, הדלות, שפחה עניה אני, בודדה, נעזבה! שמלתי לעורי, מעיל דל, זוג נעלים קרועות, מקמורן בר אחר — רק נשמה אחת יש לי, נפש חמה. שלך היא נפשי, נשמת, שלך היא, בידך היא, רק אתה הוא אדון לה, רק אתה...

וכאשר אך התחיל השמש לערב, כאשר אך התחילו צללי הליל לפרוש את כנפיהם, שמי זהב הקדירו, וכוכבים קטנים, נוצצים התחילו צומחים על פני הרקיע השחור, כוכבים נוצצים, מזהירים, שופכים נוגה ואור, אז גם אז, התעוררו גם בקרבי רגשות הסוערים, החמים.

— אל בכי לך, חביבתי, אל דאגה לך! כשאת אמללה, גלמודה, כשאת סובלת מחסור, עוני, כשעולמך חשוך, שחור בערך, והכל מסביבך מטביע עליך חותם של יאוש וכשלון — בואי אלי, יקורתי, בואי אלי! לבי אז לך, רק לך. את כנפי עליך אפרוש, אפרוש באהבה, ברחמים. מלי תחיה אז או עליך, מלי אהבה, חיים מלבי חם, הבור, — ואת נחומה תהיי, ואת אהובה תהיי לי! לא עוד רדוף ירדף העוני, לא עוד משול ימשול בך היאוש המר.

ומה מאושרים היינו אז.

האמין האמינה לי היא, נחם נחמתיה גם אנכי; וכה נוצצו הכוכבים, כה הבריקו הכוכבים, דומם שטה לה הלבנה הצחה, הבהירה, דומם נשפכו בקרבי כל רגשותי הסוערים, החמים, דומם התקרבה אלי והתעטפה בי — התעטפה. כמסכה אחת יחד עם היער, הירח, יחד עם הכוכבים וכל היקום —

כמה אושר!
 או היתה לי האהבה כמלוא כל העולם, או ראה ראיתיה בכל אשר
 מסביבי.
 היא האמינה לי — וגם אנכי האמן האמנתי בי אז.

ליל חשך, צלמות היה הלילה.
 קרעי עבים כבדים הניחו מכל צד, הניחו והקדירו את פני הלבנה
 החורה. אספו הכוכבים, נאסף כל קרן-אור. רוח קר, רוח איתן — נורא
 היה הד גניחת עצי היער.
 אז טיילנו יחדיו בדרך המלך הארוך.

היא — שמלתה קרועה, מטולאה, נעליה מרוסקות, מעוטפה כלה
 באווה מין סמרמז-מעטפה, ראשה מומה, עיניה זולגות, ואני — במעיל
 עליון שחור מלא רבבים, "קוסמיים" מגואל, מטולא, נעלי קרועות, חבוש
 כובע מוזהם, כלי מרוצץ, מדוכא, כלי מלא צלל-יאוש.

ורוח נשב, נשב, רעם ורעש! חדר חדרו כל עצי היער. ומפס, מפי
 מסר מלאות, נולו על לחיי, ונהרות, נהרי דמעה ובכי, פרצו ריסי-עיניה.
 — גלמודה אני, שמלתי לעורי, וגם נעלים קרועות, מקמרון בד
 אחר — רק נשמה אחת, רק נפש אחת היתה לי. או נשבעת לי "אהבה",
 או העלימה אהבתך הבערה על בדידותי הנראה, על עניי המר. או שפכת
 בקרבי רגשי אושר, שמחה. לכך החם רק לי היה, רק לי. או הרעפת. על
 לבי של תחיה, של אהבה. שכחתי את חתולי אמי, את ענויי בעלי, את
 השכחות הזרים, שכחתי או את כל ענויי ומרודי, או היתה לה נפשי רק
 לך, רק לך, רק לך — — —

וחנוק חנקו זה דבריה, שבוף שטפו לה דמעותיה, רק קר היה לבי
 זה, על כתלי לב-שמיר התרפק הד קולה.

— שפחה חרופה את, עניה! אהוב אהבתך — כן! רק אי אפשר
 שתהיי עוד מאושרה, שמחה בחלקך אצלי. תמיד רדוף וירדפך גורלך המר,
 תמיד תהיי את ועומה, שנאה לי... עניה את — ועני גם אנכי! מעידי
 לעורי, רק איוה וגם סנדלים, רק איוה כתנית אחדות, שתי ידים רוות,
 ינעות; גלמודה את — וגלמוד ונעזוב הלא גם אנכי! גלמוד, עני, חלש
 ורפה-אינים לאהוב... רק עשרה כסף יש עיר בכיסי — רק בזה, אמללה,
 רק בזה אוכל לכסות מערומיך, עניך, רק בזה אוכל לעזור לך, לנחמך...
 אך יותר-לא שמעה עוד.

מנגינות התהו.

אביטה בחלון ומחשה—
שם זוחלים בנִי-אדם... מה קוֹדֵרִים,
מה נוֹגִים פְּנִיָּהֶם בְּשֵׁאִיהֶ!
אֵן זוחלים תִּדְבִּים וְלִמָּה?
מה חִפְצִים בְּאִפְסִם, בְּנוֹעָה?...
הִתְמִימִים! תִּידְעוּ מִה קָמִים
חַחִים בְּתוֹךְ הָרֶקֶבֶן;
תִּידְעוּ מִה שׁוֹמֵם הוּא לַחֲיוֹת
בְּעוֹלָם שֶׁכֶּלֶז עֲצָבוֹן?...
וּמְזוֹרֵף הַנֶּשֶׁם וּבּוֹכָה
הַרוּחַ תִּקְרַב בְּעֶרְפֶּל—
וְלִבִּי כִּנְהֵם: אֲדָנִי,
מִה פֶּעַם עוֹלָמְךָ הִשְׁפֵּל!...
קוֹסְמוֹפִיל. יַעֲקֹב לִרְנָה.

אֲשִׁמִּיפָה בַּחלּוֹן... מִה אִים
הִתְהוּ בְּרִחְבֵי הַבְּרִיאָה!
מִה דְלוּחָה הָאָרֶץ מִתַּחַת,
מִה שְׁחֹרָה בְּמָרוֹם הִירֵיעָה!
מִמָּזֶז אֹרֶךְ הַבְּמָר אֶף רִנָּה
הַנֶּשֶׁם בֶּל יִשְׁקֹמֵ יָנוּחַ;
וְרוּחַ-תְּמָרוֹרִים מִבִּכָּה
בְּאֹוִיר הַמֵּלֶא לַחֲלוּחַ—
וְדוּלָה הַנֶּשֶׁם בְּזִרְיוֹת,
כִּמְמִלֵּא מִשְׁלַחַת חֲשׁוּבָה...
וּבְרִדְתּוֹ הוּא לֹחֵשׁ בְּגִינָה
אִי-פּוֹסְקָה, מְדוּדָה, עֲצוּבָה—
וְדוּמָה כְּאִילוֹ הוּא רוּחָה
לִיִּשָׁן הָעוֹלָם בְּרִחְשׁוֹ...
וְרוּעֵד מְקַר וּמִיֵּאוּשׁ

מִשֶּׁם אֶף בַּע עֲצָמוֹת אֲחִי
שׁוֹת בְּאַרְזוֹנוֹת...
אֶךְ חִיקֵּ-עֶרְפֶּל שֶׁם אֲשַׁפָּכָה
דְּמָעוֹתֵי הָאַחֲרוֹנוֹת.

י. לִיאֵן.

*(אֶלְגִּיה)
עַל תִּרְיָדָח עֲלֵה אֶעֱלֵ
בְּלִיל-אֶפְלָה;
עַל צוּר-אֶבֶן שֶׁם אֲשַׁבָּה
תַּחַת אֵלֶּה.

ביורהרבים.

(ליסי-הובלין.)

— — — החומה הבצורה הבקעה. בקצה העיר האחר כבר שכלה
החרב, ובשנו—עוד עשו הלולא וחננא. לא האמינו, כי יבוא אויב. ובאיוה
אורח פלא? — ותחת דגלו של הכוכב החדש שדרך ביעקב התאספו כל
הגבורים בעם; ביניהם גם אלה שכל ימיהם לא ידעו אלא ממלחמתה של
תורה, רבם נעל בעצמו פתחי דבתי-מדרשות, והלך תחת ברד החצים
ואבני הכלים-מראות... זקן ונער עברו שכם אחד. אפילו אותו הוקן הנחבא
אל הכלים, שהיה פרוש מישובו של עולם, עמד על צד המורדים והמתפרצים.
חלש מתוך זקנה מופלגת לתפוש חרב וחנית, בקש להגין עליהם בשיבת,
בתענית ובתפילות. „תוכלי להיות כמוחה ארץ אבותינו, על המצפה עומד
משמרתנו” — ולמה להיות שרוי באבלות, ומדוע לא לצהל ולרון? מעבר
לכתלי החומה הוחילו מנשבות ג"כ רוחות חדשות. שיירות של נביאים
מתפשטות בכל הארץ, והורות חדשות על לשונם, כשכח פיהם הם אומרים
להפיל את הנשר הגדול וברוח שפתם לפוצץ „פמיש כל הארץ”. עדיין היא
איתן, עדיין היא ממיל אימה על כל דוחק בקומתו הוקופה רגלי השכינה.
אבל יד נעלמה כבר חותרת מתחתו. עוד מעט, עוד מעט, ובבקר לא-
עבות יכרע יפל תחת כבר משאו לחרפה ולדראון עולם לעצמו ולשמחת
כל הנענים והנגשים... רק זמן קצר עלינו להיות כלואים בין
החומות, עד יעבר זעם, ואח"כ יגדעו הברחים — וכל הארץ לפנינו...
החומה הבצורה הבקעה, הסייף התעופף על הצואר, וקבי מחות של עוללים
ויונקים נפצו אל הסלע, — חדלה השירה ונגזו החלומות... נראה, סלע
איתן כי יתפוצץ. יכול הוא בשעת התפוצצותו ועל ידה להחריב עולמות
מלאים ולמחות מתחת השמים עמים שלמים... וביחוד את אלה התלולים גם
בלא-הכי על בלימה וגדים כקנה במים... כלה לא עשו בנו אבל נדונו
למיתה אריכתא. מי אינו יודע את המרגדית של „היהודי הנצחי”, שאינם
נותנים לו לחיות ולמות, שהיתה למשל ולשנינה בפי כל האומות והלשונות.
השעה הגדולה באת, דומה, וחזון הנביאים התגלה לכל באי עולם, והשכינה
עצמה ירדה משמים ארץ, איוו התרוממות-הרוח! אלפים ורבבות נצלבים,
עוברים באש ובמים, בלי נדנוד שפה, מתוך יסורים מאהבה. סדרי בראשית
משתנים, חובקי אשפתות עולים על, וזוכים בשני העולמות. המזכיות
הישנים נתצים, ובתי המקדש מטהרים מכל הגלולים. הפח נשבר, ואנחנו—
נלכדנו... אם קל היה הרבר להכניס תחת כנפי השכינה את כל הנענים
והמבוכא, שרדעו תחת כובד הצור של יחידים, קצת קשת היה להכניס

השכינה בלבם... שם פנימה נשארו תהו-ובוהו וריקניות, כמו שהיה מקודם. התחילה שרירות-הלב של עבד כי ימלך בכל נוראותיה. הרברה החדשה: "כשמים אותך בלחיך האחת, הושיט השנית!" נשארה ננוזה בה, ברית החדשה", כפי שיצאה מפי הגבורה, ואיזה לעג השמן! דוקא היא, אותה דברה, שאמרו כי תהיה לעמוד-אור לכל, היתה לנו לשלבת אוכלה. דוקא מקור רחמים זה היה לנו למקור רעה ובכיה לדורות; בה מצאו ומוצאים היתרון על "הלוחות הישנים"; כח הכן יפה מכת האב, שהרי השני קנא ונוקם המעמיד את עולמו על מדת הדין, והראשון רחום וחנוני המעמיד הכל על מדת הרחמים והסליחה, ובשביל כך בקשה אירופה ה"נוצרית" בכל הדורות והזמנים לצרף נשמתנו בכל מה שאפשר. הזמנים משתנים ואתם התכסיסים, אבל הרוח החיה בהם לעולם עומדת: שרפת נשמה ונוף קיים! ואחת היא אם בוררים לה מיתה יפה או קשה, אם מסיתים אותה במדורי-אש או בנשיקה, או גם כשקמיתים אותה, מדעת או שלא מדעת, בתחלת בריתה, כשעודנה ב"אוצר הנשמות", ואינה חלה ומרגישה כלל, ואינם נותנים לה להיות מה שצריכה היא להיות "ע"פ סגולותיה ועצמיותה, — בין החיים איננה!... במתור נשמתנו היתה גם רומא האלילית פותחת לנו שערי האורה, ולמה באו אלפי השנים עם היסורים התמידיים שהביאו עלינו, למה היו כל אותם הגענועים לגלוי-שכינה חדשה?... — — — החומה הבצורה הבקעה, ועלינו היה לקחת מקל הנודדים, ונגנו כל החלומות שבתה השמחה, וקפאו באויר כל תרועות הנצחון. רוחם של האומרים: "עשבים יעלו בלחיך, ומשיח לא בא" השתפכה על הכל. נזרו על עמדות-חתנים ועל אפריון-כלות. והתחילו לבקש עצות, שורעו של אברהם אבינו וכלה מאליו... האפסה כל תקוה? וחשדת העבים הזהיבה תמיד מדמדומי-אורות שכבו ואורות שיבקעו בכל מקום שנגלתה שארית-הפליטה נגלה רוחם של רבי עקיבא ובר-כוכבא. בכל דור ודור קמו גבורים שכזרועם ובעוצם ידם בקשו להשיב להם את העבר הנזול. משיח שלהם לא היה "כשל-ברך", בדמותם ובעצמם של הגבורים שחיו בזכרונם בראוהו הקב"ה כביכול בעצמו לא יכול לרתקו לכסא כבודו. הם לא היו חללי היאוש, אבל כשהכל מובע בים צרות אין הלב יכול לומר שירה, ולו הדמדומים כבר מתחילים מסמאים העין... הרצועה חרשה על הגב, והקומה הזקופה נכפפה. המשיח היה אחר: עני ורובב על החמור, משולל-הרצון והיכלת, שאינו יכול לנקף באצבע אלא אם מכריזין מלמעלה; נוקם ונוטר, משיב חטאת אבות על בנים עד דור אלפים, בונה גשרים מגופות פגרים... ומני אז החלו לראות בכל גורת ופורעניות שהתרגשו עקבות דמשיחא, ובכל שואת שהתמוטטה — אותות

מבשרי העתיד הגדול, בעת שחמה תצא מנרתיקה, צדיקים נהנין בה ורשעים נדונין, היום שתמלא פגימות הלבנה ורבוז רבואות האורות ישתפכו בכל קרן נדחה ובכל פנה נשכחה. — הצהל ורנן או רוחם של אסירי-התקוה ומדובאי-היאוש? פנעי היום השכיחו את הטוב המובטח, וצללי-המתים האפילו על הזוהר שיתגלה. והנה קדושיהם היו בעיניהם ג"כ בני אל-מות, לא נצחיים בהסתוריה בלבד, אלא ממש יושבים מסביב לכסא-הכבוד ועמדות על ראשיהם. אבל כשהלב דוח, לשוא כל צרופי-השמות. הלב נצח גם את הספר! בלי תרפ"ט שופרות, בלי כרזים התעוררו מעצמם הלבבות. בלי תקונים והדורים הלך לו כל אחד לבית-הכנסת להעלות זכרון הנפטרים; בלי מתן-שכר בצדן הממירו גשמי הנדבות. התפילות היו דברים שנושנו אלפי שנה, שנשנו „כמצות אנשים מלומדה“, אבל אפשר היה לומר: האמין לננעי לבבם ואל תאמין לדבריהם. כאבם היה תמיד חדש ונעכר. כל מה שהיה חנוק, נשכח וקפוא בסתרי הלב התלהב והתפרץ בשעות כאלה. ואותם ה„בכנים“ שהיו ללעג ולקלם בפי „המכבים החדשים“ היו ג"כ גבורים ע"פ דרכם. מיהודי סירילץ דרשו למסור אחיהם המתפרצים, את אלה שהיו מחללים לעיניהם כל הקדוש שבשבילו הם חיים ולמענו הם מומתים, והם, אותם ה„בכנים“, מצו כל כוס התלאה ואף בסתר ובצדי דרכים לא נדנדה שפה. לא סימן חולשה אפשר לראות בדרכיכי נפשם, אלא עומק הרגש, אצילות הרוח ולב נוער. הם היו „מבעיים“. בבתי כנסיותיהם התראו החיים בצורתם כהותם: לא התחוללו מתוך צער ולא רקדו מתוך יסורים — — —

החומה הכצורה הבקעה... בעיר האחת שכלה החרב, ובשנית עשו לכבוד מאורע זה הלולא וחננא. והפעם לא עשו לשם דמנספריציה וקונטר-ריבולוציה, אלא לשם צדקה. זו אינה אגדה אלא חסיכה סהמציאות. בבתי-המערכות לא נחו. הוציאו כל ה„תורפים“ המוכנים ועומדים מימות קישנוב והומל, ומלאו שמות ההרוגים והפצועים החדשים ומקום-הפורעניות החדש. מקולמס לקולמס נשא הכרוז הירוע: „הבו לחם למיים ותכריכים למתים!“ נעורו לבות רחמנים בני רחמנים. הקהילו קהילות להתיעץ במה להושיע את הננועים. במחשבי-חדושים איו צורך. מקדמת דנא נתקבל אצלינו המנהג לערוך „מחולות של צדקה“, ולמת לבקש היום דרכים חדשים? צריך למסור הדבר לידי קומיסיה, והכל שריר וקיים... אפס אני-הרעת בכל מקום שהם באים, הרי הם יתושים מורדים, והם מחו וקבלו גם הפעם. לרידם נדבות הכאות בדרכים כאלה הן עלבון בשביל החיים והמתים יחד, ואף גם אם סכומן יגיע למליונים, ובפרט ששני שלישים אוכלות תמיד ההוצאות ריביות, ואת „אשר הותיר עשוי יאכל דוד או צמח, בירי ישראל

לא יסאר מאומה". איי-אפשר לגזור על הצבור שידור הנאה מתענייני העולם, אבל לחול ולצהל מתוך אבלות — שחוק בזה לא ברא גם השטן. בדרך מדעי לא יכלו אעפ"כ המתמרמרים לבסס נמוקיהם. דברים שכלב חלא אינם מתנתחים באומל. צעקו, צעקו ולא נענו. וזנות-וונות יצאו לרצוק על פתחי נדיבים; כבת-צחוק ענבנית, בחלב ורבש תחת לשונם, הכל לפי הנותן ומידת חשיבותו. הללו הכניסו והללו הוציאו, העיקר — והידים היו מלאות עבודה. שבועות שלמים היה הנשף נושא כל השיחות והוכוחים, ה"מתמרמרים" נסו להרגיע את רוחם. בשנה העברה ערכו בברלין ג"כ נשף, ואפנהיימר דרש אז נאום הנפלא. צריך לחכות ולקוות. הנשף ממשמש ובא, מודעות גדולות דבוקות על העמודים ומבשרות את בואו. שדרות עצי הנן מתחילות מקברות פני חג: קשתות של פנסים חשמל נמתחות, וליהודים אורה ושמחה. המסדרים כבר עומדים על דוכנם. בני-התמותה הפשוטים שבהם לבושים פרקים, ובני-הנעורים המתלמדים — בנדי-השרד של יו"מ, לאט לאט מתמלא האולם. הכל מהדר ומקושט: החי והדומם! מתנוצצים אבני-החן ותכשיטי-זהב, מבהיקות השמלות הלבנות ולבן הזהב והכתפים... המסך מתרומם. צרור פרחים כבר מוכן בידי אחד המסדרים, וחלו כאילו הוא עומד ולא-עומד, מתנועע כלפי הכמה כל אותה השעה. מחיאת-כפים וקריאת-הידר. צרור הפרחים נמסר לתעודתו. מחיאת-כפים מלווה גם את האקט הזה. בפרץ הראשון עוד יש אבק משלנו. אפס האוצר הזה מתרוקן מהר. "קדיש שכור" אינו יכול להיות מקדש ב"נאד דמעתינו". המשחקת מתחילה לזכות את הקהל מ"יין המשומר" שלה: קמעים מבאלעמים ומפזמונות בנליים. האחרון הוא מכיר טובה; מקבלים עוד ביתר שאת. כל כף מוחאה, וכל רגל רוקעה, וכל פה קורא. צהלת-הרוח מגיעה עד מרום קצה, עד כדי רגשנות הסמריה והשתכחות עצמית. המשחקת עיפה, אבל הקהל אינו אומר עוד די. ויושב אתה חבוי בפתך, מדוכא ומשעמם מכל אשר עיניך תראינה, ומבקש אתה למצא איזה שיכות בין אותה החוכא-ואשלולא וההתהוללות הפרועה והאש הורה שכל עין ובין אותם המתים, שזכרונם היה צריך להעלות ע"י חגיגה זו, והחיים, שמאור חייהם החשך, והכל נימל מהם: גם חדות-החיים ומנוחת-המתים... ויושב אתה ומעריך את מהותם של אלו היהודים הנשארים, שרידי-השחיטות... ויושב אתה וחושב חשבוננו של עולמנו המיוחד והמשונה עם כל חיוניותיו, שאינך מוצא דוגמתם ושהפנטסיה היותר חולנית לא היתה ממצאיתם, ומתחבט אתה בהם ומבקש מפתח לפתרונם, ומאחורי אוניך יוצאת בת-קול ומכרות: — הייע זמן המחולות, פנו מקום! —

ובעלות השחר ועם הנץ מתחילים מתראים זעיר-שם דמדומים

ופגשו זו בזו שתי מחנות של חוריי-פנים ויגיעי-כח: הללו המשכימים לבקש פרוסת פרנסה, שאפילו כמה בזריחתה תהיה גנוזה לפנייהם, והללו ההולכים לנוח מעמל ליל-נרודים וגרוי-עצבים, שלפניהם משחקים שמשות בכל זמן ועידן ושגם אבל יודעים הם להפך להם לשמחה. זמבקש אתה איזוקורבה ביניהם, ומהרהר אתה וחושב, ומבלי דעת נחות עיניך על ההסתוריון לעתיד, שיספר מתקופת הרת-עולם, שאנו זכינו לחיות בה ולהתחמם לאורה — ולעג מר מרחף על שפתך: הן הוא לא ידע אלא לדבר על המכבים העתיקים והמכבים החדשים...

* * *

...החומה הבצורה עדיין לא הבקעה — ועולמנו כמנהגו נוהג. הכל כהלולא דמיא. הללו רוקדים רוקדים של מצוה כמצוה ועומד מטעם ה"קו-מיטמים" הרבים והשונים, והללו סתם רוקדים. הלבבות מתמעטין יום יום. וחורבן האומה והרקבון הפנימי מתגלים בכל פנה. אלא שבין-הערכים יש עוד אנטרקסים ברמות שואות מתחוללות ופרעות. אתמול ביאליסמוק, היום סידליץ וטומסק, ומחרתים — מי יודע, אם מקום-המחול לא יהפך למקום-ההרנה. ובשעת ההפסקות הקצרות הללו יש מי שעושה חשבון-הנפש, מעלה מתהום הנשיה נשכחות, מסובב גלגל ההסתוריה ומראה, כי מה שהוא עתה מקור כל התקוות והשמחה, היה והיה משכבר הימים, אלא שבחוריי-ישראל שכל רז לא אנים להם וכל שיקרה לנו באחרית הימים הוא כספר הנגלה לפנייהם, אינם יודעים כמה שעבר עלינו... ואך יעבור הזעם, והכל חוזר למסלולו, והכל כאילו לא היה — — —

החומה הבצורה לא הבקעה. אולם תחת זה עם בקיעת-החומה וזריחת-החמה תהיה לנו הזכות לההרג גם מעבר לתחום-המושב. א. ציוני.

אוקטובר.

„Glos Zydowski”

עתון עברי יחיד במדינת פולין בשפה הפולנית המוקדש לכך עניני העם העברי והנושא ברמה את דגל חירות עמנו האמיתית — את דגל תחית עם ישראל על אדמתו ההסתורית. יוצא לאור בורשה פעם בשבוע בהשתתפות טובי הסופרים העברים.

מחיר החתימה:

לשנה 5 רובל. לחצי שנה 3 רובל. לרבע שנה 1.50. לחדש 50 ק.

כתבת המערכת והאדמיניסטרציה:

„GLOS ZYDOWSKI,” WARSZAWA, CIEPLA 3.

התותמים לשנה מקבלים את המאסף „SAFRUS” שמחירו 3 רובל. רק בעד

1 רובל וחמשים קופ.

נתקבלו:

תולדת הספרות העברית לבני הנעורים, מאת א. ז. רבינוביץ, בהשתתפות מערכת, "מוריה",
 חוברת ראשונה, אודיסא תרס"ו, בדפוס ה. ג. ביאליק וש. בארישקין.
 שירת ישראל, מבחר השירים העברים מימי ר' שמואל הנגיד ועד היום, ספר ראשון,
 הוצאת הנ"ל.
 קורות הספרות העברית החדשה, מאת ד"ר ג. מלושין, הוצאת "תושיה", ווארשא תרס"ו.
 נ. שני אור: עם שקינת החמה, שירים, הוצאת הנ"ל.
 הרצאה ע"ד הציוניות והמטריאליות מאת א"י שינבום, הוצאת הועד המרכזי של ציוני-
 ת, חומל, ווילנא תרס"ו.
 הנסע במחלקה הראשונה, מאת א' צחוב, תרגם א"י גרויס, הוצאת מה"השקפה", תרס"ו.
 מכתב חורב, מאת לשכת "עבריה" בבין, תרס"ו.
 הדין וההשכונ השנתי של הח"ת "עברית בעברית" בלונדון, תרס"ו.

קורספנדנציה.

לאחי ורעי ולכל הבאים עמי בחליפת-מכתבים הנני מוריע, כי ההחלטה
 שלי לנסוע לא"י נדחתה, לפחות, למשך של שנה שלמה; לכל השנה הזאת הנני נשאר
 בלונדון לערוך ולהוציא את "המעורר". — למבקשים את המחברת "לא-כלום"
 (הוצאת "עבריה" בלונדון). זה עתה, עם חתימת החוברת, קבלתיה ומבוקשכם ומלא.
 לשואלים: חברנו שמעון ביהובסקי נשתחרר לפני שבועות אחדים (ראו מכתבו ב"היום" נ" 85)
 והוא נמצא בווארשא בגישתו שם לסדר עניני "נפיונות" ולהוציא בהכיפות את המחברות
 המובטחות, כתבתו: גובולפיה 25 מעון 6. — לבעל "מגרש המגנים". לא יכשר;
 השפה קלה, התכין מלבב, אבל כבר דשו ודשו בכיוצא בזה, — להסופר ד. ב. בל.
 "נפיונותיך" (למה קראת להם גם "בחלום ובחקיך"?) אנקדושים הם ביותר בשביל "המ",
 מה שגונע ל"תרות הרב"ר" הנה אמנם נכון אני לתת מקום גם למאמרים בנאולה ועוברים
 אותה וגם למטילים ספק, למתואשים או לבלתי מאמינים בשום בניה בכלל, אבל בשום-
 אופן לא למיתוסים בורות או בקלות-ראש ל"אותו הדבר הנקרא ציוניות", "המ", כידוע
 לך, אינה כלי-מבטא של המחנה הציוני (שלאסונני מעט שאינה). אבל בהכרח הוא
 צריך להביע ומתאמץ להביע, ובכל תוקף, את הכאב הציוני; וזו אשר באיוו מדה זר לו
 הכאב הלו, הוא לא יבוא אלינו ולא יגש אל חקר הנסיו, שלפניו אנו, סופרי "המעורר",
 שופכים את לבותינו, — להד"ר א. ק. בון-ן. הסכם בעצמך, כי אי אפשר להדפיס
 הדורים בנוגע ליט"א; הנזרת דמי החתימה שלך שלחתי, — ליבג'ניה שורצברג;
 בבקשה, דבלי להיסיף לכתוב אלי, — ליקיר ורשבסקי, מסכות טכניות, חברי,
 נשארה רשימתך, "חיים", שהיתה צריכה לבוא בקונטרס זה, לחוברת הבאה.

שונות.

אסונם וישיבתם,

שלא הענינו עליך

(מכתם)

מישאתיהם ולא עשאו

אשר ידך ידך

יחד-הקברות לתקוותיהם

לך ידך ידך

הממים ולפני תקוותיהם

לך ידך ידך

שנפלו חללות

שלא נפנו קד יד ידך ידך

הקרב נפנו ד - -

שלא השתדלו פנו

יחדק שאנער

לא תהיה וידך

על נדך ולא נדך

"המעורר" לשנת 1907!

(שנה שניה)

נערך ויו"ל בסוף כל חודש ע"י י. ח. בֶּרֶנְר בלונדון.

ב"המעורר" יבואו: דברי פיוט וזמר, דברי ציור ואמנות, דברי ספרות ונקרת, דברי פובליציסטיקה ועניני דירחא, תרגומים מובחרים וענינים שונים.—

עד כה השתתפו והבטיחו להשתתף:

י. ו. אנכי, ח. ג. ביאליק, א. ביילין, מ. בן-אליעזר, בעל-מחשבות, בר-טוביה (דד), פ. פרענקל, דבורה ברון, ר. בריינר, י. ד. ברקוביץ, א. ג. גנסין, א. מ. גנצד, א. הופנישטיין, פרץ הירשביין, א. ש. וואלדשטיין, יצחק ווילקנסקי, מאיר ווילקנסקי, צ. ו. וינברג, א. הרמון, יקיר ורשבסקי, יעקב כהן, צבי כהן, פישל להובר, יוסף ליאון, ד"ר פ. ליפשיץ, ש. פרלמן, יעקב פובמאן, הלל צייטלין, שאול צרניחובסקי, ד"ר יוסף קלוזנר, משה קליינמאן, יצחק קצנלסון, יעקב רבינוביץ, יהושע רדלר, אברהם רובינזון, ג. שולמן, יעקב שטיינברג, דוד שמעוניוביץ, ו. שניאור ועוד ועוד, כל הזכרת והזכרת של "המעורר" מראשית השנה החדשה תחזיק לא פחות מארבעים עמודים; חלק הגון מהם—כאותיות פשוט.

המחיר לשנה עם המשלוח: באנגליה 6 שילינגים; ברוסיה—3 רובלים ובערך הזה לחצי שנה, לרבע שנה ולשאר ארצות, חוברות למבחן אינן נשלחות תנם לשום איש; פרופקטים—לכל דורש, כתבת המערכת:

J. CH. BRENNER, 48, Mile End Road, E., London.

בכל עניני האדמיניסטרציה של "המעורר" ברוסיה לפנות אל:

Verlag "Nisioth", S. L. BICHOWSKY, Nowolipie 25/6 Warschau.

אפשר לחתים גם ע"י הוצאת "הושיה".

הסוכן הכללי של "המעורר" באמריקה היא "אגודה מפיצי שפת עבר", הכתבת:

Dr. H. J. EPSTEIN, 171, Henry Street, New York, America.

סוכני גלוציה: ד"ר ב. פֶּלדמאן, בקאדוֹש.

צבי שרפשטיין, פשעמישלני.

יצחק שאַנער, דריי־פֿאַרטיקליטססאָסע 4, טישעלנאָוויטץ, בוקובינה.

בגרמניה: בית מסחר הספרים של מר גנצד בברלין
Grenadierstr. 34.

בפלישתינה: מ. גנסין, יפו.

אל החותמים והמוראים!

מראש הושב אני לנכון להודיע לכם, כי יסודו של "המעורר" אינו "הון כספי" שכבר היה רק עד שהוא נושא פירות, ואף לא תמיכת אנשים פרטיים או מפלגות שונות, ומיכתם תלויה לרוח בקפריזים שונים, אלא יד-בחי ובעמלי אני

הח"מ, ובעזרתם הנפשית של אחים-ברוח ואחים-לאט: ולפיכך, ויכל לבכם להיות סמוך ובטוח, כי דמי החתימה, שלכם לא ולכן לאבוד בשום אופן. כמו כן יש תקווה עזה, כי האסונות ואי-הסדרים אשר מצאו את חוברות "המעורר" של השנה העברה לא ישנו עוד. כל מעצורים לקבלת "המעורר" ברוסיה לא יהיו מעכשיו.

...והנה תקופת השנה הראשונה שעברה על "המעורר" לדרך כבודה, מנעת וריקנות, ולהרפתקאות קשות מאד, הרפתקאות פנימיות וחיצוניות, צפיות ובלתי צפיות, כבר יש בה, כמדומה, כדי להוכיח לאחיו הקוראים את צרכיו הרוחני, את מגרעותיו הדורשות תקן והעלולות לתקן ואת המגמות אשר אליהן הוא נושא את נפשו. בימי מצוקה שאין דוגמתם, מצוקת-חיוץ ומצוקת-בית, מצוקת-הרג ומצוקת-אין-דרך, ויצא "המעורר" לאור, ראשיתו-מיד אחרי ימי-אוקטובר של אשתקד, מרלוב-כימי ביאליסטוק וסרלין מחוץ, ולפניות רעה וקשות לב והתקפות ובאשה--בבית: הגנתו על קיומו והמשך קיומו להקדש-בעת שחבל באים ומבטיחים גאולות שלמית לעולם, להמונים, לפרולטריום וגומר, והוא אינו מבטיח כלום ואינו נושא מדרביו לאלים ואינו צופה לבחמית שבעתיד ואינו מתאמר לזוטא-ישויות...

"המעורר" אינו בא אלא לספק, כפי האפשר לספק בכמותו הדלה הזאת, את צרכי המחשבה והרגש של העשרות מבני ישראל הקוראים עכרית ולברר לפניכם מומן לזמן את המציאות של חיינו כמו שהיא, בהייתה: להראות לעצמנו את מצבנו הגשמי והרוחני בלי כל כחל ושרק, להעמידנו על עצם מהותנו ועל האמת שבעברותנו וגלותנו, למען נדע להיות נצבים נגד גורלנו ברעה צלילה, בעינים פקוחות ובלו כל שקר בגפם וזמנן נהי מכשרים לשאת את כל הגדול והעזר שמתוכנו בעזר הנה הוא "המעורר" לשפר את נשמתו של האדם הדי-י-ע"י קומץ של דברי ספרות מעולים, מבפנים או מן החוץ, שיגיש לו בייצורו האומית הקרובה לו והיקרה עליו, והשפה הלאומית, העברית, והלאומיות-העצמית-הגם הן אינן חשיבות עליו כל כך אלא כשכל שהנן הגלויים הנאים והחשובים של עומק עצמותנו, של נפש כל יחיד ויחיד מאתנו, השנים והשלשה שבעיר, שארית המעט שבכל מדינה ומדינה...

כי הן עוד חיים, חיים אנו, שארית ישראל, וקוקים אנו לדברים שבכתב--שמלב ללב.

תעורת "המעורר" היא אפוא: תעורת הרוח הישראלית-האנושית שלנו, הרחבתה והקדשתה של היצירה הלאומית שלנו, העלאת העברית-האדם שבו...

תפילתו של "המעורר": יתכנסו למתיבתא שלי כל אלה אשר חלק ונחלה להם בחוויה-היהודית ובמציאותם לעני מי יעסוף, בגבורה-המרד החסונים ובעלי-המשנה-השקדנים, במנעמי ומירות חלי ואין-גבירול ובהולכים בעקבות רבי שלמה יצחקי ורש"ל, במתבסס בליתו של האר"י וז"ע ובנוהים אחר קברו של ר' נחמן מברסלב, יבואו הלוך כל אלה אשר דבר אלהי ישראל ואלהי-האדם כלכם ובפיהם ידעו חטיבת אחת מפארה, נשגבה, קדושה!

יתעוררו האחים הקרובים, גם אלה שלא נדרשו וגם אלה שנדרשו ולא נענו עד כה, יקומו איש איש ממקומו וישנו אל המקדש--הן לא לקח עוד אלהים את כל חמדותינו ממנו...